

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

Bakalářská práce

2022

Matěj Masopust

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

Decelebritizace sportovních hvězd v projektu *Bez frází*

Bakalářská práce

Autor práce: Matěj Masopust

Studijní program: Sociologie se specializací: Studia současných společností

Vedoucí práce: doc. PhDr. Dino Numerato, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15.7.2022

Matěj Masopust

Bibliografický záznam

Masopust, Matěj. *Decelebritizace sportovních hvězd v projektu Bez frází*. Praha, 2022. 78 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Dino Numerato, Ph.D.

Rozsah práce: 152 915 znaků s mezerami

Anotace

Bakalářská práce se zabývá decelebritizací sportovců na webové platformě Bez frází. Jedná se o alternativní médium, které vzniklo v roce 2016 a jeho cílem je ukázat sportovce v jiném světle, než jsou ukazováni v tradičních médiích. Platforma Bez frází se staví do opozice vůči tradičním médiím, příběhy sportovců publikované na této platformě jsou založeny na pseudo-heroizaci a oslavě lidskosti. Sportovce se tato platforma snaží ukazovat jako běžné lidi se všedními starostmi a city. V současnosti jsou to právě mainstreamová média, která hrají důležitou roli v rámci konstrukce celebrit, celebrity vytvářejí a drží při životě, dokud nevyčerpají vlastní potenciál, poté dojde k jejich nahrazení opětovným vytvořením nových celebrit. Bakalářská práce se zabývá tématy jednotlivých příběhů uveřejněných na této platformě, které jsou vytvořeny samotným sportovcem a editorem. V teoretické části se práce věnuje definicím celebrity a celebritizace. Pomocí metody zakotvené teorie a různých typů kódování se práce pokouší nalézt jednotlivé aspekty decelebritizace spjaté s dešifrováním role médií a novinářů ve sportu. Práce zároveň odpovídá na dvě výzkumné otázky, a to: *Jak dochází k procesu decelebritizace? Jaké aspekty současného sportu jsou normalizované a jaké aspekty jsou naopak problematizované?* Z výzkumu vyplývá, že mezi aspekty decelebritizace, které se ve vyprávěních sportovců na této platformě objevují, můžeme řadit kladení důrazu na základní hodnoty sportu v kontrastu ke komercializovanému sportu, různé komplikace sportovců či odmítání statusu celebrity. Dále je z analýzy zřejmé, že toto alternativní médium spíše poukazuje na problematické aspekty současného sportu, mezi kterými se v příbězích často opakují negativní reakce fanoušků či problematické vztahy sportovců s trenéry, sportovními organizacemi či médii.

Annotation

This bachelor thesis deals with the process of decelebritization of athletes on the web platform Bez frází. The aim of this platform, which was established in 2016, is to show the athletes in different way, than they are presented in the mainstream media. Bez frází stands in opposition to mainstream media, the stories of athletes published on this platform are based on pseudo-heroization and celebration of humanity. Therefore, the athletes are shown as ordinary people with everyday problems and emotions. Nowadays, the

mainstream media plays the key role in the process of celebrity construction. Celebrities are created and kept alive by them, until the celebrity's potential is exhausted, which means that this celebrity has to be replaced by the new one. This thesis deals with separate stories shared by both athletes and editors on this platform. The theoretical part focuses on the celebrities and process of celebritization. With the use of grounded theory and different types of coding, the aim of this thesis is to find the aspects of decelebritization. By analysing the stories shared by the athletes on this platform, these two main research questions were answered: *How does the decelebritization happen? Which aspects of the modern sports are normalized, and which aspects are problematized?* The results of the research show that the aspects of decelebritization, which are regularly a part of athletes' stories, are laying emphasis on basic values of modern sport in contrary to commercialized sport, different complications of athletes or rejecting the celebrity status. What else the results show is that this alternative medium points out the problematized aspects of modern sports rather than the normalized aspects. The problematized aspects of modern sports, which were presented in the stories several time, are negative reactions and comments from the fans or problematic relationship between sportsmen and coaches, sports organization and media.

Klíčová slova

Celebritizace, celebrita, sport, decelebritizace, média, sportovci, heroizace

Keywords

Celebritization, celebrity, sport, decelebritization, media, sportsman, heroization

Title/název práce

The decelebritization of sport stars in the project „Bez frází“

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce, doc. PhDr. Dinovi Numeratovi, Ph.D., za odborné vedení, ochotu a cenné rady, které mi během psaní této práce poskytl.

Obsah

Úvod	1
1. Teoretická část	3
1.1 Definice pojmu Celebrita: definice, výskyt a vztah k sociologii	3
1.2 Celebrity, hvězdy, hrdinové	4
1.3 Sportovci v historii	6
1.3.1 Starověk	6
1.3.2 Středověk	7
1.3.3 Moderní doba	7
1.4 Média a proces celebritizace	10
1.5 Proces decelebritizace a projekt Bez fráží	13
2. Metodologická část	17
2.1 Cíle práce	17
2.2 Kvalitativní analýza	17
2.3 Metoda zakotvené teorie	19
2.4 Vymezení výzkumného vzorku a postup analýzy	21
3. Analytická část	23
3.1 Kladení důrazu na mizející mýtus moderního sportu: <i>Fair play, pokora a neúspěch</i>	23
3.1.1 Fair play	23
3.1.2 Sportovec a snaha, pokora, úcta, neúspěch	24
3.1.3 Kladení důrazu na mizející mýtus moderního sportu: shrnutí	27
3.2 Komplikace potkávají i sportovce: <i>Sportovec není stroj</i>	27
3.2.1 Zdravotní problémy	28
3.2.2 Zdravotní problémy spojené s poruchami příjmu potravy	30
3.2.3 Psychické problémy	33

3.2.4	Finanční problémy	34
3.2.5	Komplikace potkávají i sportovce: shrnutí.....	37
3.3	Odmítání statusu celebrity	39
3.4	Negativní reakce okolí	41
3.4.1	Podceňování sportovce od jeho okolí.....	41
3.4.2	Negativní komentáře fanoušků.....	43
3.4.3	Negativní reakce okolí: shrnutí	45
3.5	Problematické profesionální vztahy sportovců.....	46
3.5.1	Problematické vztahy sportovců s trenéry.....	46
3.5.2	Problematické vztahy sportovců se sportovními organizacemi	48
3.5.3	Problematický vztah sportovců s médii.....	51
3.5.4	Problematické profesionální vztahy sportovců: shrnutí	53
3.6	Četnost témat a marginální témata.....	54
	Závěr a diskuze.....	55
	Použitá literatura.....	63
	Seznam tabulek, grafů a obrázků.....	66
	Teze bakalářské práce.....	66

Úvod

V této bakalářské práci se zabývám fenoménem decelebritizace. Sport se stal sociálním fenoménem a díky jeho popularitě jsou sportovci a sportovkyně známí nejen v jejich rodné zemi, ale i napříč světem. Sportovci prošli v průběhu let velkou změnou, rozvoj masových médií a spojení sportu právě s médii, komercializací či konzumerismem zapříčinil rozmach sportovních celebrit. (Smart, 2005) Sportovní celebrity se staly součástí našich životů, máme možnost je vidět při sportovních výkonech, ale především i na televizních obrazovkách, v časopisech, novinách či skrze sociální sítě, které sportovcům umožňují stále více násobit své platy skrze reklamy.

Důležitým procesem, který je součástí dnešního sportu, je celebritizace. Jedná se o proces sociální konstrukce statusu celebrity, který je spjat se sportovním výkonem, ale i mediální popularizací a vizibilitou. (Smart, 2005; Whannel 2005) Webová platforma Bez frází ovšem nabízí nový způsob zpravodajství o životech a výkonech sportovců. Sportovcům nabízí místo, kde se mohou čtenářům svěřit jak o své profesi, tak o svém soukromí. Projekt Bez frází přináší jedinečnou možnost pro sportovce sdělit svým fanouškům i běžným čtenářům, „co zrovna mají na srdci“. Zároveň se tato platforma staví do opozice vůči tradičním médiím, dešifruje auru, kterou média kolem sportovců vytváří, a sportovce se snaží ukazovat jako běžné lidi s běžnými city a starostmi. Současně Bez frází poukazuje i na stinné stránky sportu, které lze snadno pohledem do mainstreamových médií přehlédnout, jako jsou například psychické problémy či negativní komentáře fanoušků. Čtenáři mají možnost hlouběji pohlédnout do životů a myslí sportovců, jelikož oproti klasickým mediálním výstupům jsou výstupy na této platformě autentičtější a umožňují příjemci lepší identifikaci, vžití se do života profesionálního sportovce. Zatímco mainstreamová média se podílí primárně na celebritizaci sportovců, v případě projektu Bez frází můžeme hovořit spíše o decelebritizaci.

V rámci své bakalářské práce jsem si stanovil následující výzkumné otázky: Jak dochází k procesu decelebritizace? Jaké aspekty současného sportu jsou normalizované a jaké aspekty jsou naopak problematizované?

Práce je založena na kvalitativním metodologickém přístupu, konkrétně na vybraných principech metody zakotvené teorie. Konkrétněji se zaměřuji na představení a rozpracování konceptu decelebritizace, spjatého mimo jiné s dešifrováním role médií a novinářů ve sportu.

V teoretické části bakalářské práce se budu nejprve zabývat definicemi konceptů celebrita, hrdina, hvězda. Tyto termíny bývají v tradičních médiích často zaměňovány, ačkoliv z pohledu sociologie jsou poměrně odlišné, a to především frekvencí mediální prezentace či vykonanými činy. Pro pochopení dnešního pohledu společnosti na sportovce jako na celebrity je důležité zabývat se i různými pohledy společnosti na sportovce v různých dobách, proto se tomuto tématu budu krátce věnovat v další části práce. Hlavním cílem teoretické části bude popsat proces celebritizace, co k němu vedlo a jak bylo na sportovce nahlíženo, než se z nich staly mediálně konstruované celebrity. Kromě procesu celebritizace mě bude zajímat i proces decelebritizace, což je důležitý koncept pro další část práce. V metodologické části dojde k představení metody zakotvené teorie a k objasnění vybraných principů této metody, na kterých bude práce založena. V analytické části budou představeny zkoumané příběhy sportovců na platformě Bez frází a klíčová témata, které jsou zde diskutována.

1. Teoretická část

1.1 Definice pojmu Celebrita: definice, výskyt a vztah k sociologii

Definice pojmu celebrita existuje mnoho. Každý z nás si celebritu definuje jinak, a to z důvodu rozdílného pohledu na to, koho za celebritu považujeme a kdo, podle nás, celebritou není. Celebrity se objevují v různých společenských sférách, setkáváme se s celebritami z oblastí filmu, hudby, politiky, sportu či různých profesí.

Studium celebrit v sociálních vědách je poměrně nová disciplína. Celebrita a sláva byla vnímaná sociology jako témata triviální a nepodstatná k porozumění sociálního světa, a proto bylo téma celebrit sociology po dlouhou dobu přehlíženo. Tématem pro sociologii se celebrity staly až se stále rostoucím společenským zájmem o známé herce, sportovce a jejich životy. V sociologii se se zkoumáním celebrit můžeme setkat až po roce 1990. (Ferris, 2007)

Sociologie věnuje svou pozornost celebritám nejen kvůli rostoucímu společenskému zájmu, ale i kvůli otevírání vážných témat, o kterých se ve veřejném prostoru tolik nemluví. Jako příklady lze uvést světovou chudobu či práva zvířat. Dalším důvodem, proč je téma celebrit vhodné sociologické pozornosti je přesah, který celebrity mají mimo sféry, ve kterých se proslavily. Zde můžeme mluvit například o vstupu celebrit z oblasti sportu či popkultury do politiky, jedním z nejznámějších příkladů je Arnold Schwarzenegger, který se stal guvernérem Kalifornie v době, kdy stále působil jako herec. Důkazem toho, že studium celebrit je pro sociologii důležité téma, je i odborný časopis *Celebrity Studies*, který se zaměřuje na kritické zkoumání celebrit, slávy a popularity. Zabývá se i klíčovými otázkami produkce a cirkulace slávy.

Smart (2005) vnímá celebritu jako komoditu, kterou spotřebitelé, kteří jsou vybízeni ke ztotožnění se s ní pomocí médií, konzumují. „*Pojem celebrita označuje osobu, která je známá tím, že je velmi dobře známá.*“ (Smart, 2005, s. 11)

To, jestli je daná osoba „dobře známá“, v současnosti ve velké míře závisí na mediální reprezentaci. Zde můžeme mluvit o prezentaci sportovců v tradičních médiích, tedy v televizi, v novinách či rozhlasu, ale i o prezentaci sportovců skrze sociální média. Status

celebrity je přímým produktem mediálního pokrytí společně se zájmem veřejnosti. Jak píše Rein, Kotler a Stoler, celebrita může být definovaná jako „osoba, kterou znají lidé, které tato osoba nezná nebo jako jméno, které bylo jednou vytvořeno novinami a dnes noviny tvoří samo.“ (Rein et al, 1997, s. 14)

Celebrity se na veřejnosti objevují při různých příležitostech. Jednou z příležitostí, kdy celebrity můžeme sledovat na veřejnosti, je při plnění jejich práce (např. tenista, který před publikem hraje zápas). Celebrity se na veřejnosti objevují i při příležitosti různých oslav, ceremoniálů či večírků. Zároveň se celebrity na veřejnosti vyskytují jejich přítomností v televizních vysíláních, novinách, časopisech a v dalších různých médiích, které poskytují informace o událostech i „soukromém životě“ celebrit. (Schlecht, 2003)

Přelom 19. a 20. století přinesl rozmach celebrit z různých odvětví, ty se staly neodmyslitelnou součástí našich životů. Stále rostoucí popularita, ale i jejich rostoucí důležitost ve veřejných debatách, vedla sociology ke zkoumání tohoto tématu. V současnosti stále přibývá různých celebrit z nově vznikajících oblastí jako jsou například celebrity z oblasti moderní výživy, Instagramové celebrity, kuchařské celebrity. V této bakalářské práci se ovšem budu věnovat celebritám pouze z jedné oblasti, a to z oblasti sportu.

1.2 Celebrity, hvězdy, hrdinové

Ačkoliv se termíny jako je celebrita, hvězda či hrdina zdají velmi podobné, ve skutečnosti se jedná o diametrálně odlišné pojmy, které často bývají zaměňované (Štaud et al, 2013). Termín celebrita, jak již bylo uvedeno v první kapitole, označuje osoby, které jsou často prezentovány masovými médii a zároveň jsou mnohými obdivováni a napodobováni. (Sekot, 2008, s. 197)

„Ačkoliv celebrity sdílejí některé důležité vlastnosti, kterými jsou například atraktivita, neobvyklý životní styl či speciální dovednosti, další konkrétní specifické vlastnosti, které celebrity sdílí, nelze pozorovat. Lze však říci, že celebrity se v příslušné sociální skupině odlišují od společenské normy a jsou vystaveny vysoké míře veřejného povědomí o jejich osobě.“ (Schlecht, 2003, s. 3)

Jak již bylo zmíněno, setkáváme se s řadou celebrit z různých oblastí. V současnosti řada celebrit pochází ze showbusinessu; klasickým příkladem uměle vykonstruovaných celebrit jsou různí účastníci reality show. Celebrity se projevují právě krátkodobým, ale silným vlivem na společnost, představují a vytvářejí určité normy a vzory chování, čímž právě společnost ovlivňují. Pokud budeme hledat takovou celebritu z oblasti českého sportu, která měla krátkodobý, ale silný vliv na společnost, tak můžeme zmínit jméno bývalého akrobatického lyžaře Aleše Valenty, který představuje mediálně známou osobnost profitující ze svého jediného úspěchu. Jeho olympijský skok jej velmi zpopularizoval. Jeho sportovní výkony od té doby klesaly, nicméně stále těžil z jednoho úspěchu a často se vyskytoval na televizních obrazovkách. (Štaud et al, 2013)

S hvězdami se setkáváme jen v několika málo oblastech, a to nejčastěji v oblastech sportu a kultury. Hvězdy se podobně jako celebrity vyznačují mediální reprezentací, avšak médiu jsou prezentovány jejich výsledky, výkony a neobvyklé činnosti. Příkladem českých sportovních hvězd jsou Tomáš Rosický či Patrik Eliáš. „*Status sportovní hvězdy by již měl být přiznáván sportovcům, kteří si svoji primární slávu a popularitu vydobyli svým sportovním umem a nikoli jen nadměrnou prezentací v médiích. Sportovní hvězdy vytvářejí asi nejširší spektrum a jejich status se nevyklučuje se statusem celebrity.*“ (Štaud et al, 2013)

Termíny celebrita a hrdina by se neměly zaměňovat, ačkoliv se může zdát, že značí totožný status nebo že jimi vždy lze označit téhož člověka. Tyto dva termíny ve skutečnosti označují dva velmi odlišné statusy. Stvořit celebritu je díky médiím a jejich možnostem velmi snadné, ovšem stvořit hrdinu je téměř nemožné. Rizikem pro společnost je právě záměna těchto dvou termínů, a to z toho důvodu, že tímto přístupem společnost ztrácí dobré vzory, skutečné hrdiny a nahrazuje je celebritami, které na rozdíl od hrdinů nejsou známé díky svým činům, aktivitám nebo morálnímu étosu. Celebrity jsou ve společnosti známé tím, že jsou známé. (Boorstin, 1992)

„*Čím ochotněji budeme konstruovat nové osobnosti, které by měly být hodny uznání a čím větší počet těchto osob bude, tím méně si tito lidé zaslouží náš obdiv. Sláva může být vykonstruována, z člověka můžeme udělat dobře známého člověka, ale nemůžeme z něj udělat významnou osobu. V dnes téměř zapomenutém smyslu, všichni hrdinové jsou lidé, kteří se vypracovali sami.*“ (Boorstin, 1992, s. 48)

Za sportovní hrdiny se dají považovat sportovci, kteří vykonávali činy přesahující rámec samotného sportu. Společnost zaujmuli svou pílí a vůlí a jejich životní příběh inspiruje nejen lidi pohybující se v tomto sportu. Se sportovními hrdiny se nejčastěji setkáváme v nejoblíbenějších sportech. Příkladem sportovního hrdiny je brazilský fotbalista Pelé, který svými výkony, životním příběhem a vůlí oslňoval významnou část společnosti, především pak mladé obyvatele Brazílie, kteří se od páchaní kriminálních činů přesunuli k fotbalu. (Štaud et al, 2013)

Pohled společnosti na sportovce jako na celebrity a společně s tím i sport samotný se v průběhu let měnil. O sportovci, který zažíval úspěchy před 100 lety, dnes může být mluveno jako o celebritě, avšak v období jeho života ho nikdo jako celebritu neoznačoval. Je proto důležité podívat se krátce, na začátku této práce, na různé pohledy společnosti na sportovce v různých dobách.

1.3 Sportovci v historii

Ačkoliv se rozmach procesu celebritizace sportovců, který bude detailně popsán v následující kapitole, datuje do 19. století, uctívání a adorace sportovců není přítomna pouze v moderní společnosti. Pro zkoumání dnešního pohledu společnosti na sportovce jako na celebritu je důležité se seznámit i s různými pohledy společnosti na sportovce v různých dobách.

1.3.1 Starověk

Mezi první sportovce lze zařadit obyvatele antického Řecka a antického Říma. Důležitým milníkem sportu samotného je rok 776 př.n.l., kdy se v Olympii poprvé konaly olympijské hry, které se staly předchůdcem moderních olympijských her. Známost či popularita tehdejších olympioniků se nedá srovnávat se slávou, kterou mají sportovci dnes, avšak svými výkony si olympionici ve starověku mohli vydobýt vyšší sociální status společně s uznáním společnosti, která úspěšné sportovce vnímala jako hrdiny. (Sekot, 2008)

Pohled společnosti na úspěšné sportovce jako na hrdiny můžeme najít i ve starověkém Římě. Gladiátorské hry byly v antice velmi oblíbené a patřily ke klíčovým nástrojům pro utváření politického i veřejného mínění. Ačkoliv duely gladiátorů dnes jen

stěží můžeme považovat za sport jako takový, ve starověku se tento typ aktivity těšil velké slávě. (Štaud et al, 2013)

1.3.2 Středověk

Ve středověku jistým způsobem zastávali roli sportovců rytíři. Do jisté míry lze srovnávat rytířské souboje ve středověku s antickými souboji gladiátorů. Podobně jako souboje gladiátorů, i rytířské souboje byly považovány za slavnost, která byla společností oceňována. Obě tyto sportovní aktivity se ale liší z hlediska organizace, míry nebezpečí a krutosti.

Součástí rytířských turnajů bylo do jisté míry i nebezpečí nebo riziko. Rytíři však nebojovali v nepřátelském úmyslu, cílem nebylo protivníka usmrtit, pouze ho svrhnout z koně či ho přemoci jiným způsobem. Důležitou motivací rytířů pro účast v turnajích byly finanční odměny. Tou nejdůležitější motivací ale bylo získání uznání panovníka a společnosti. Společnost ve středověku vnímala rytíře jako hrdiny, ženy rytíře adorovaly a odměňovaly je společně strávenou nocí. Vítězové rytířských turnajů získávali větší slávu než antičtí sportovci, stále se ale jejich popularita nedá srovnávat s popularitou dnešních sportovců. Oproti antickým sportovcům si rytíři mohli přijít na větší finanční obnos, hlavní motivací ale zůstává získání uznání panovníka a statusu hrdiny. (Flori, 2008)

1.3.3 Moderní doba

„Hrdina byl velký muž, celebrita je velké jméno.“

- Daniel Joseph Boorstin (1992, s. 61)

K rostoucí popularitě a význačností sportovců dochází na počátku moderního sportu, tedy v 19. století. Jejich sportovní výkony, dovednosti a chování začínají být čím dál tím více uznávány společností i médii. Příkladem takového sportovce, který se svými výkony a činy zaryl do historie moderního sportu, může být William Gilbert Grace, který je považován za jednoho z nejlepších hráčů kriketu v historii. Zároveň se zasloužil o popularizaci kriketu, který je stále jedním z nejpoblárnějších sportů v Anglii i dnes. (Smart, 2005)

Fanoušci byli Gracem naprosto posedlí. Navštěvovali zápasy jeho týmu, neustále ho pronásledovali a byli ochotní zaplatit i zvýšené vstupné, aby se na něj mohli podívat. W.G. Grace se stal historickou figurou a populárním hrdinou. Jeho hrdinství, založené na přínosu potěšení obyvatelům Viktoriánské Anglie, přerůstalo rámeček samotného kriketu. (Smart, 2005)

Pohled společnosti na sportovce i samostatný sport prošel v posledních letech velkou změnou. Sport, sportovci, sportovní týmy a události se stali populárním tématem především pro média. Sportovci jsou známí nejen v jejich rodné zemi, ale i napříč celým světem, a to kvůli tomu, že se frekventovaně objevují na obrazovkách televize, v časopisech, v denících. Sportovci a sportovkyně zaplňují média nejen kvůli jejich sportovním úspěchům, ale i díky získané slávě a získanému statusu hvězdy či celebrity. (Smart, 2005)

Začátek 20. století přinesl další rozvoj sportovních osobností. V USA se mezi největší z nich řadili například boxer Jack Dempsey či Babe Ruth, americký hráč baseballu. V Evropě byla významnou osobností, kterou obdivovala společnost i média, Suzanne Lenglen, francouzská tenistka a mnohonásobná vítězkyně Wimbledonu. (Smart, 2005)

Sportovním superhvězdám se dostává v moderních učebnicích historie velké pozornosti. Důvodem je rychlý vývoj masových médií a zároveň veřejná fascinace sportem a sportovci, která často přesahuje rámeček samotného sportu. (Štaud et al, 2013)

Sportovní celebrity jsou oproti sportovním hrdinům velmi povrchní, triviální a téměř od sebe neodlišitelné. Pokud je celebritám dáván prostor, často se objevují témata jako partnerské a rodinné vztahy, sexuální návyky, skandály či jejich záliba v módě, sportovních autech, alkoholu. Kulturní zájem o celebrity má za důsledek zastínění, ale i transformaci hrdinství. Kultura celebrit je založena na imagi, zkrácení odstupu a vytváření známosti, to má za důsledek slábnoucí význam a roli hrdinů a jejich činů. (Boorstin, 1992)

Zároveň lze u celebrit pozorovat zoufalou snahu odlišit se mezi neodlišitelnými. Hrdinové se liší svými úspěchy, zatímco celebrity se liší svojí imagí či obchodní značkou. Zatímco hrdinové se objevují s postupem času, celebrita je utvářena médii a projekcí svého obrazu. Hrdina může být dočasně zapomenut, avšak jeho činy stále zůstávají v kolektivní

paměti. Na druhou stranu celebrita je po stvoření předurčena zmizet či být nahrazená celebritou. (Boorstin, 1992) I podle Smarta (2005) si poctu dříve vysloužili sportovci, jejichž činy byly hrdinské. S příchodem nového druhu sportovců – celebrit však může kult hrdinů zaniknout.

Na Boorstina a Smarta navazuje Sekot (2008), podle kterého byl termín celebrita dříve spojován s věhlasem, slávou, hodnotami a morálním profilem a označoval spíše hrdinu. Dnes ale tento výraz spíše označuje osobu, která je mediálně známá. Celebrita časem přestane být všeobecně známá a bude nahrazena jinou mediálně známou osobností, zatímco hrdinové a jejich činy jen tak nezmizí. Televize na začátku 21. století urychlovala šíření věhlasu. Jednalo se o jedno z nejmocnějších masových médií, které šířilo věhlasnost, slávu, společenský obdiv a tím vytvářelo celebrity. Dnes mají mnohem silnější roli v rámci konstrukce celebrit sociální média.

„Sláva se dnes utváří jinak než v minulosti. Velikost skutků je zastiňována významem připisovaným mediálním prezentacím, fungujícím jako zprostředkovatel významu jedince. Slávu lze fabrikovat, lze produkovat celebrity, nelze však uměle vytvářet skutečné hrdiny. Rostoucí záplava celebrit snižuje jejich skutečnou hodnotu a oproti skutečným hrdinům i na půdě sportu přináší jejich relativizaci a devalvací.“ (Sekot, 2008, s. 175-176)

Velkou změnou oproti sportu v minulých dobách je spojení moderního sportu s komercionalizací, konzumerismem a reklamním průmyslem, ke kterému progresivně a globálně dochází od 80. let minulého století. Současná společnost na první místo staví úspěch a bohatství, a tak za největší hvězdy či celebrity bývají nejčastěji považováni ti sportovci, kteří mají nejvyšší příjem a médií jsou prezentováni jako vhodný vzor bohatství a úspěchu.

1.4 Média a proces celebritizace

„Celebrity se nerodí. Celebrity jsou vytvářeny.“

- Chris Rojek (2012, s. 27)

Jak již bylo zmíněno na konci minulé podkapitoly, sport prošel od antiky až po současnost velkou změnou. Došlo ke spojení sportu se sociálními institucemi, kterými jsou média a sponzoři. Zároveň do sportu vstoupil proces komercializace či ideologie spotřeby. V průběhu posledních let se sportovci začali čím dál tím častěji objevovat v televizích a novinách i mimo sportovní kontext. Ze sportu se stala komerční záležitost a v současnosti je těžké rozlišit některé jeho aspekty od showbyznysu, jelikož se z něj stala součást zábavního průmyslu. (Smart, 2005)

O celebritizaci se nejčastěji hovoří ve spojení s politikou, respektive politickým marketingem. Celebritizace může označovat snahu celebrit přejít do politiky. Zároveň může označovat pokus politiků stylizovat se do role celebrit nebo proces, při kterém političtí aktéři využívají celebrity k prosazování svých cílů. (Soukupová, 2011)

Významnou roli celebrit ve společnosti vnímá i Oliver Driessens, který celebritizaci popisuje jako dlouhodobý meta-proces, kdy daná osobnost působí mimo její konkrétní zaměření. Celebritizace a celebrifikace jsou termíny, které se často zaměňují. Zatímco celebrifikace označuje přeměnu obyčejného člověka na celebritu, která probíhá na individuální úrovni a dochází při ní ke změně povahy dané osobnosti, součástí celebritizace je přeměna na úrovni společenské. (Driessens, 2013)

Turner (2014) podobně vyobrazuje celebritizaci jako proces, při kterém známé osoby vkračují do odvětví veřejného života, nejčastěji do politiky nebo do médií. Při vstupu známé osobnosti do odvětví veřejného života, v případě této práce tedy do médií, dochází k sociální konstrukci statusu celebrity. Veřejná osoba se stává celebritou, když se média upínají na její soukromý život. „*Těmito celebritami dnes nejčastěji bývají osoby z oblasti sportu či zábavního průmyslu. Frekventovaně se objevují v médiích a jejich soukromý život přitahuje společnost více než ten profesní.*“ (Turner, 2014, s.3)

Média hrají v procesu celebritizace klíčovou roli. Rozvoj masových médií do jisté míry nahradil hrdiny celebritami, které jsou uměle vykonstruované a předložené publiku.

Pokud dojde k vyčerpání potenciálu celebrity, dojde k její odložení a nahrazení další uměle vytvořenou celebritou. (Boorstin, 1992; Smart, 2005)

Významnou roli v rámci procesu konstrukce celebrit přisuzuje médiím britský sociolog médií a kultury Garry Whannel. Stěžejní moment v procesu celebritizace je druhá polovina 20. století, přesněji rok 1969, kdy dochází k soupeření britských bulvárních deníků The Sun a The Daily Mirror o čtenáře britské pracující třídy. Bulvární noviny se začaly plnit různými skandály sportovců. Styl těchto deníků připomínal koláž, barevný tisk přispěl k odklonění se od tradičního rozložení stránek a zvětšené titulky i fotky začaly dominovat. Vydávání různých článků o skandálech sportovců vedlo k ještě větší fascinaci společnosti sportovci a jejich soukromým životem. V současnosti dochází k tomu, že různá média na sobě parazitují, což má poté za důsledek to, že mediální agenda je plná jedné osoby či jedné události. (Whannel, 2005)

Velkou moc v rámci konstrukce celebrit měly prvně noviny, které začaly používat kratší zvětšené nadpisy, barevné větší fotky a „drby“. S využitím nových počítačových technologií, mezi něž patřilo právě rozvržení stránky, která připomínala koláž, byly především bulvární tisky plné velkých fotografií sportovců. Úderné a krátké titulky společně se zvětšenými obličejemi sportovců cílily na čtenáře i celou společnost. S příchodem elektronických médií pak klíčovou úlohu v procesu celebritizace převzala televize. (Horne et al, 2005)

Důležitou roli v rámci prezentace sportovců hrají v dnešní době i sociální sítě. Prostřednictvím svých účtů mohou sportovci, herci, zpěváci ale i běžní lidé sdílet své životy s ostatními. Rozvoj sociálních sítí do jisté míry ztížil práci novinářů, jelikož si sportovci uvědomují možnost sebe prezentace na sociálních sítích, která se jim může jevit do jisté míry bezpečnější. Na druhou stranu rozvoj internetu a sociálních sítí vedl i k většímu a snadnějšímu šíření informací z celého světa. Novináři tak mají například k informacím o sportovcích, kteří hojně sebe prezentaci skrze sociální sítě využívají, snazší přístup. (Schwartz, Vogan, 2017)

Se sociálními sítěmi se pojí i komercializace a sponzorství, sportovci skrze platformy sociálních médií jako je například Facebook či Instagram mohou propagovat značku, jejíž jsou tváří. Placené spolupráce sportovců s firmami najdeme i u těch nejsledovanějších

sportovců. Rychlým pohledem na Instagramové účty slavných sportovců můžeme zjistit, že mezi dva nejsledovanější sportovce na této sociální síti patří Cristiano Ronaldo s téměř 420 miliony sledujícími a Lionel Messi s 315 miliony sledujícími. I u těchto sportovců můžeme na jejich sociálních sítích najít reklamy a spolupráce s globálními firmami jako je například Nike, Adidas, Pepsi či Gatorade.

Sociální sítě umožňují snazší propojení sportovce s fanoušky. Čím se sportovci a fanoušci na sociálních sítích liší je to, že sportovci zauímají na sociálních sítích vhodnou pozici pro to, aby monetizovali nové mediální technologie propagací sebe a samotného sportu. Sportovci mohou používat sociální sítě i k obcházení mainstreamových médií. Jednotlivé události mohou sdílet rovnou se svými fanoušky a nemusí tak čekat na novináře, zprostředkovatele třetí strany. Přítomnost sportovců na sociálních sítích posiluje jejich značku a zároveň zvětšuje jejich příležitost pro uzavření smlouvy s různými sponzory. (Dart, 2014)

Ve své práci používám koncept celebritizace pro označení procesu vstupu sportovců do oblasti veřejného života, konkrétněji do médií. I v současnosti mají média, především ta mainstreamová, velmi důležitou roli v rámci konstrukce celebrit. Mainstreamová média používají celebrity k nalákání diváků či čtenářů. Sportovní celebrity jsou jimi oslavovány a prezentovány jako atraktivní, neomylní jedinci s neobyčejným životním stylem. Mainstreamová média do jisté míry staví při informování o sportovcích na heroizaci, přestože se jedná o uměle vykonstruované celebrity. Proces celebritizace sportovců i samotného sportu byl do velké míry ovlivněn propojením sportu s médii, ale i sponzory. S tím souvisí i celebritizace samotného sportu, ten je v mainstreamových médiích prezentován jako neproblematická a uhlazená podívaná.

1.5 Proces decelebritizace a projekt Bez frází

V dalších částech bakalářské práce budu pracovat s termínem decelebritizace, který je důležitý pro zkoumání příběhů sportovců, které jsou zveřejněny na platformě Bez frází. K procesu decelebritizace dochází při poukazování na atributy sportovců, které v mainstreamových médiích nenajdeme. Decelebritizací sportovců v této práci označuji pohlednutí za mediální clonu a ukázání sportovce jiným způsobem než jako mediálně vykonstruovanou celebritu, která je nezranitelná, atraktivní a má neobvyklý životní styl. Jak již bylo zmíněno v předešlé podkapitole, o celebritizaci můžeme mluvit jako o sociální konstrukci statusu celebrity, který je spjat se sportovním výkonem a také s mediální popularitou a vizibilitou. Samotný termín decelebritizace je používán jen velmi ojediněle a nesystematicky, tudíž v této práci decelebritizaci označuji jako dekonstrukci procesu celebritizace. O decelebritizaci tedy mluvím jako o poukazování na ty aspekty sportu a sportovců, které zůstávají pod mediální clonou neviditelné. Jedním z míst, kde k decelebritizaci dochází, je projekt Bez frází.

Vznik této platformy se datuje do roku 2016, kdy ji úspěšný český hokejista Radim Vrbata spoluzaložil se sportovním novinářem Františkem Suchanem. *„Bez frází vytváří komunitu lidí, kteří díky svým osobním kvalitám a otevřenosti mají sílu kultivovat české sportovní prostředí a tím následně i celou společnost. Svými životními postoji a činy mají tyto lidé možnost ukazovat cestu svým následovníkům i běžným lidem potýkajícím se s nejrozličnějšími překážkami.“* (Bez frází, 2021)

Sportovce se tato platforma snaží ukazovat jako obyčejné lidi s běžnými starostmi a city. Nabízí jim prostor, kde mohou bez limitů vyprávět své životní příběhy a předávat zkušenosti pomocí příběhů, které sám sportovec vypráví a s pomocí editora upravuje. Součástí Bez frází je kromě výrazné snahy o autenticitu, skrze kterou platforma nabízí pohled do zákulisí vrcholového sportovce, i pseudo-heroizace, založená na oslavě lidskosti. Heroismu ve sportu se věnovala například socioložka Halina Zdebska. Z její analýzy vychází, že potencionální sportovní hrdina musí závodit na té nejvyšší úrovni v daném sportu a zároveň sport, který hrdina vykonává, musí být populární v oblasti, kde má být sportovec hrdinou. Sportovec, který se má stát hrdinou, musí dodržovat morální normy a pravidla a společně s tím „být perfektní“ i v dalších sférách života, nejen v jeho sportovním životě. (Zdebska, 2006)

Pokud tedy mluvíme o pseudo-heroizaci na platformě Bez frází, máme tím na mysli snahu této platformy oslavovat lidskost a obyčejnost i toho sportovce, který nepraktikuje sport na té nejvyšší možné úrovni nebo nepraktikuje sport, který je v České republice velmi populární. Zároveň tato platforma staví sportovce do opozice vůči mediálně konstruované celebritě, sportovce se snaží ukazovat jiným způsobem, než jsou prezentováni v mainstreamových médiích. Tím se tak tato platforma staví do opozice vůči tradičním médiím. Už samotný název nám naznačuje, že součástí textů nejsou běžné fráze, které se objevují v tradičních médiích jako je například velmi často používaná fráze „tak určitě“. Tím nejdůležitějším rozdílem ovšem nejsou fráze, ale obsah textů, které se na této platformě objevují. Mainstreamová média nám nabízejí zjednodušený obraz sportu, který z nich můžeme vnímat jako neproblematickou, uhlazenou a naleštěnou podívanou. Na rozdíl od mainstreamových médií platforma Bez frází otevírá i jiná, důležitá témata, která jsou součástí sportu, ale o kterých se v mainstreamových médiích nemluví. Mnoho rozdílů mezi výstupy Bez frází a výstupy mainstreamových médií vidí i jeden ze zakladatelů, František Suchan. Důvodů, proč jsou výstupy na této platformě autentičtější a proč se sportovci otevírají právě na této platformě je více. „*Obecně jde asi o to, že se dnes v médiích jede víc na rychlost a kvantitu. Když někomu voláte po telefonu a on zrovna chvátá, je jasné, že z toho moc nevytěžíte. A když má nějaký frajer odehráno pět set zápasů v NHL, těžko bude otevřeně vyprávět o svých životních strastech mladému klukovi, se kterým mluví prvně.*“ (Suchan in Tůma, 2018)

Další odlišností je způsob vytváření a editace příběhů, kdy sportovci se účastní obou těchto fází. Mohou si tak být jistí, že to, co řeknou, vyzní, jak má a žádné jejich věty nebudou překrouceny. Jednotlivé texty jsou psány v ich-formě, což umožňuje čtenářům snadněji se identifikovat s daným sportovcem a jeho příběhem. Značný rozdíl mezi výstupy sportovců v tradičních médiích a výstupy na platformě Bez frází je i v tom, že platforma Bez frází umožňuje sportovcům mluvit bez jakýchkoliv limitů. Tyto limity nejsou ani časové ani ve formě limitace tématu, o kterém chce sportovec mluvit.

Na limity při výstupech sportovců v tradičních médiích můžeme narazit poměrně často. Vhodným příkladem jsou rozhovory se sportovci o poločasové přestávce, kdy mají omezený čas odpovědět na otázku, kterou jim novinář položí. Sportovci tak často nemohou říct, co by chtěli, jelikož jsou limitováni tématem, které stanovuje novinář položenou

otázkou, a zároveň časem, kdy mají omezený čas na to, aby v několika málo minutách odpověděli na otázku.

Je nutno podotknout, že předchůdcem Bez frází, byl americký portál The Player's Tribune, od kterého se spoluzakladatelé české verze inspirovali. Jak uvádí:

„V té době jsem narazil na web The Players' Tribune, který ve Spojených státech založil baseballista Derek Jeter. Jde o platformu, na které vychází texty profesionálních sportovců psané v první osobě. Okamžitě jsem začal hltat všechny články o hokeji, co tam měli. Říkal jsem si, že přesně tohle je ono.“ (Suchan in Tůma, 2018)

Právě Derek Jeter, jeden z nejslavnějších baseballistů, po konci jeho sportovní kariéry spouští portál, který obsahuje zpovědi různých sportovců. Motivací pro Jetera byl jeho opatrný přístup k tradičním médiím a díky jeho slávě a známostem dokázal konkurovat s tímto portálem tradičním médiím. Důkazem může být jeden z nejslavnějších basketbalistů světa Kobe Bryant, který se, stejně jako Jeter, snažil co nejvíce kontrolovat svoje výstupy v tradičních médiích. Bryant konec své kariéry oznámil právě na portále The Player's Tribune a mohl tak zpočátku kontrolovat distribuci jeho sdělení, tón a zároveň i obsah. Mainstreamovým médiím zbylo jen čekat na vydání tohoto příběhu, aby definitivní konec kariéry jednoho z nejlepších basketbalistů mohla oznámit ve svých médiích. (Schwartz, Vogan, 2017).

Nárůst digitálních alternativních sportovních médií může vést k tomu, že sportovci budou stále více používat stejnou cestu, kterou používal Derek Jeter nebo i zmiňovaný Kobe Bryant. Sportovci stále častěji kontrolují svou image a jsou si vědomí toho, že opatrnost je klíčová v jejich vztahu s médii. Právě opatrnost a podezřívavost ze strany sportovců je ve vztahu sportovec- média přítomna stále více. V současnosti tedy do jisté míry dochází k tomu, že přístup novinářů a reportérů ke sportovcům se zmenšuje. (Simmons in Schwartz, Vogan, 2017)

Jak již bylo zmíněno, mainstreamová média hrají důležitou úlohu v rámci procesu celebritizace. Procesu, ve kterém známé osoby vstupují do oblasti veřejného života (do médií), a při kterém dochází k sociální konstrukci statusu celebrity. Mainstreamová média používají celebrity k nalákání diváků či čtenářů. Spojují je s klasickými atributy, které celebrity sdílí, jako je již zmíněná atraktivita či neobyčejný životní styl. Mainstreamová

média otvírají jen některá témata, jiným se vyhýbají. Sport tato média popisují jako fantastický, bezproblémový spektakl, čímž ukazují jen velmi zkreslený obraz sportu i sportovců a jejich životů. I z tohoto důvodu přichází platforma Bez frází, která sportovce neukazuje jako úspěšné, bohaté a šťastné lidi, které nepotkávají v životě žádné problémy. Naopak se sportovce snaží ukazovat jako běžné lidi s běžnými starostmi, které mají všichni. Oslavuje jejich obyčejnost, ne jejich výstřednost a atraktivitu.

2. Metodologická část

V této části mé bakalářské práce uvádím cíle práce, následně čtenáře seznámím s výzkumnými otázkami. Poté představím metodu a techniky, pro které jsem se rozhodl při zkoumání decelebritizace sportovců na platformě Bez frází. Nakonec této části čtenářům osvětlím způsob výběru textů z webové platformy Bez frází, které jsem do analýzy zahrnul.

2.1 Cíle práce

Cílem této bakalářské práce je odhalit diskurzy decelebritizace, spjaté mimo jiné s dešifrováním role médií a novinářů ve sportu, které se vyskytují ve zpravědích sportovců na webové platformě Bez frází. V rámci analýzy se pokusím vysledovat, kterým tématům je věnován prostor a která témata se opakují. Pro tuto práci jsem zvolil dvě výzkumné otázky:

- 1) Jak dochází k procesu decelebritizace?
- 2) Jaké aspekty současného sportu jsou normalizované a jaké aspekty jsou naopak problematizované?

2.2 Kvalitativní analýza

V rámci mé bakalářské práce budu používat kvalitativní metodu analýzy. Kvalitativní výzkum výzkumníkovi umožňuje flexibilně reagovat na různé podmínky a situace, jelikož se při něm nepracuje se standardizovanými metodami, zároveň pak umožňuje i induktivně analyzovat data a interpretovat výsledky. Strauss a Corbinová (1999) kvalitativní výzkum definují jako: „*Jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace.*“ (Strauss a Corbinová, 1999, s. 10) Podle Hendla (2005) ovšem mnoho autorů s touto definicí, zejména jejím vymezením, nesouhlasí, a to především z toho důvodu, že jedinečnost kvalitativního výzkumu nespočívá pouze a jen v absenci čísel.

Kvalitativním výzkumem můžeme rozumět souhrnné označení pro několik různých přístupů. V typickém případě si výzkumník vymezi téma a zároveň určí základní výzkumné otázky, které může různě upravovat během celé fáze výzkumu, tedy i při sběru či analýze dat; proto kvalitativní výzkum někdy bývá považován za pružný typ výzkumu. (Hendl, 2005)

Podle Sedlákové (2014) je kvalitativní výzkum vhodný zejména pro ty případy, kdy se zkoumají nové fenomény, o nichž toho zatím není tolik známo. Decelebritizace je prozatím nepřiliš systematicky používaný pojem, platforma Bez frází přináší nový způsob informování o sportovcích a dosud nebyla tolik zkoumaná. Decelebritizace sportovců na této platformě je prozatím neprozkoumanou oblastí, proto je vhodné použít kvalitativní přístup.

„Samotná práce s daty spočívá především v opakovaném procházení, pročitání, třídění, seskupování, kategorizování, promýšlení a přeuspořádávání dat, s cílem odhalit skryté významy a struktury a formulovat nové poznatky.“ (Sedláková, 2014, s. 395)

Hendl (2005) upozorňuje na některé nevýhody kvalitativního výzkumu, mezi které patří možné ovlivnění výsledků výzkumníkem a jeho preferencemi, to ovšem platí i pro kvantitativní výzkum. Další nevýhodou jsou možné závěry výzkumníka, které nemusí být zobecnitelné na populaci a do jiného prostředí. Analýza dat i jejich sběr výzkumníkovi zaberou poměrně dlouhý čas. Mezi přednosti kvalitativního výzkumu se řadí možnost výzkumu navrhnout teorie a studovat procesy. Kvalitativní výzkum zkoumá fenomén v přirozeném prostředí a výzkumník získává podrobný popis a vhled při zkoumání jedince, skupiny, události, fenoménu. *„Výhrady proti kvalitativnímu výzkumu jsou vyváženy jeho jinými vlastnostmi. Navíc to, co kvantitativní výzkumníci kritizují, je vlastně v mnoha případech přednost. Výzkumný proces je vždy kompromisem a vyvažováním nedostatků a výhod.“* (Hendl, 2005, s.53)

2.3 Metoda zakotvené teorie

Metoda zakotvené teorie (grounded theory) je jedním z často používaných přístupů kvalitativního výzkumu. Slovo teorie v názvu odkazuje na snahu výzkumníka používajícího tento přístup induktivně dospět postupnou abstrakcí k formulaci nové teorie, která je vyvozená z dat. Autory tohoto přístupu jsou Barney G. Glaser a Anselm L. Strauss, kteří tento přístup rozvíjeli od šedesátých let 20. století. Vycházeli přitom ze symbolického interakcionismu George H. Meada a sociální psychologie Herberta Blumera. (Sedláková, 2014)

Přístup zakotvené teorie byl později v roce 1990 modifikován Anselmem L. Straussem a Juliet Corbinovou, kteří tento přístup definují jako: *„teorie, induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je odhalena, vytvořena a prozatímne ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů.“* (Strauss a Corbinová, 1999, s. 14)

Shromažďování údajů, jejich následná analýza a teorie se vzájemně doplňují. Výzkumník nezačíná své bádání teorií, kterou pak následně ověřuje, avšak začíná zkoumanou oblastí a nechává vyjít na povrch, co je v této oblasti podstatné. Cílem zakotvené teorie je vytvoření teorie, která odpovídá oblasti, která je zkoumaná a zároveň ji vysvětluje. Výzkumníci, kteří tento přístup používají, doufají, že jimi utvořené teorie z různých oblastí budou nakonec kumulativně propojeny mezi sebou a důsledky těchto teorií budou prakticky využitelné. (Strauss a Corbinová, 1999)

Dle Hendla je cílem zakotvené teorie:

- 1) *„vytvářet teorii, ne pouze nějakou teorii testovat;*
- 2) *dát výzkumnému procesu systematickosti, která je základní vlastností dobré vědy;*
- 3) *pomoci analytikovi v překonávání předsudků a předpokladů, jež si do výzkumného procesu přináší nebo které si v jeho průběhu vytvořil;*
- 4) *poskytnout zdůvodnění pro předkládanou teorii, vytvořit hustou síť poznatků, rozvinout citlivost a integraci, aby bylo možné navrhnout bohatou, umně tkanou, explanatorní teorii, úzce aproximující realitu, kterou reprezentuje“* (Hendl, 2005, s.127)

Validita, kritičnost, ověřitelnost, přesnost, reprodukovatelnost, zobecnitelnost, tedy požadavky kladené na dnešní vědu, jsou splněny, pokud jsou postupy zakotvené teorie správně a pečlivě dodržovány. Zásadní součástí tohoto přístupu je i tvořivost. Ta nutí výzkumníka překonat domněnky a projevuje se zejména při pojmenovávání různých kategorií, generování asociací a podnětných otázek či objevování rozdílů. (Strauss a Corbinová, 1999)

Podle Strausse a Corbinové (1999) analýza při užití metody zakotvené teorie probíhá ve třech fázích. Při analýze dochází k použití právě tří hlavních typů kódování, kterými jsou: otevřené kódování, axiální kódování a selektivní kódování. Je nutné podotknout, že tyto typy kódování nenásledují nezbytně za sebou. Hranice mezi jednotlivými typy kódování jsou uměle vytvořené, proto v praxi dochází k tomu, že výzkumník nevědomky přechází od jednoho typu kódování k druhému a zase zpět. Kódování obecně pak definují jako: „*Operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a opět složeny novými způsoby. Je to ústřední proces tvorby teorie z údajů.*“ (Strauss a Corbinová, 1999, s.39)

„*Kódováním se rozumí rozkrytí dat směrem k jejich interpretaci, konceptualizaci a nové integraci.*“ (Hendl, 2005, s.246) Jednotlivé typy kódování se nemusí používat zcela odděleně. Jednotlivé typy kódování spíše představují různé způsoby, jak zacházet s textovým materiálem a dávají možnost výzkumníkovi mezi nimi volně přecházet. V každém výzkumu prováděném metodou zakotvené teorie by měl výzkumník ovšem začít otevřeným kódováním. (Hendl, 2005)

Otevřené kódování se používá při prvním procházení textů, při němž výzkumník lokalizuje témata a přiřazuje jim označení. Tento typ kódování se používá zejména k tomu, aby výzkumník v textech našel ta témata, která mají vztah k položeným výzkumným otázkám a přečtené literatuře. Cílem otevřeného kódování je získat seznam témat, který výzkumník postupně třídí a následně ho organizuje, kombinuje v další analýze. (Hendl,2005)

Zatímco otevřené kódování umožňuje údaje rozdělit a určit některá témata (kategorie), jejich vlastnosti a umístění na dimenzionální škále, axiální kódování údaje jiným způsobem znovu skládá dohromady, a to vytvářením spojení mezi kategorií a jejími podkategoriemi. (Strauss a Corbinová, 1999) Axiální kódování zvažuje příčiny a důsledky, podmínky a interakce, strategie a procesy. Zároveň slouží k propojení jednotlivých kategorií. Během tohoto typu kódování se výzkumník může přestat zabývat některým tématem, které lokalizoval při otevřeném kódování nebo naopak může některé téma začít zkoumat do větší hloubky. (Hendl,2005)

Po získání obrazu o vztazích mezi kategoriemi, tedy po axiálním kódování, následuje selektivní kódování. Při tomto typu kódování dochází k přezkoumávání dat a kódů a jejich selektivnímu zpracování. Začíná se s ním až v případě, že výzkumník má dobře vyvinuté koncepty a kategorie. Jedním z cílů selektivního kódování je vyhledat hlavní témata a kategorie, které budou klíčovým bodem vznikající teorie. (Hendl, 2005)

2.4 Vymezení výzkumného vzorku a postup analýzy

Výzkumný vzorek je tvořen 60 texty sportovců na webové platformě Bez frází. Tyto texty jsou rozděleny mezi sportovce mužského pohlaví i ženského pohlaví, sportovce stále aktivní ve své sportovní kariéře i sportovce, kteří již mají po kariéře. Tyto texty jsou dále rozděleny mezi sportovce se zkušenostmi ze světových soutěží a sportovce se zkušenostmi z prostředí českého sportu. Pro zajištění heterogenity vzorku byli nadále vybíráni sportovci z různých sportů, proto se ve výzkumném vzorku nacházejí zástupci více praktikovaných sportů, kterými jsou například fotbal či hokej, ale i zástupci méně tradičních sportů, kterými jsou třeba krasobruslení, šerm či kanoistika.

Na webové platformě Bez frází se kromě příběhů sportovců ve formě psaných textů nachází i podcasty, avšak při povaze mého výzkumu pracuji pouze s texty, které byly vydávány od vzniku platformy, tedy od roku 2016 až doposud.

Analýza textů probíhala v několika fázích. Nejprve bylo použito otevřené kódování, které mi pomohlo zorientovat se při prvním procházení textů. K jednotlivým textům či úryvkům byly přiřazovány pojmy a následně byly kategorizovány. V další fázi analýzy došlo k opuštění od některých témat a zároveň k slučování některých kategorií do jedné

obecnější. Pro odhalení skrytých významů a formulaci nových poznatků, bylo zapotřebí v této fázi data stále procházet, snažit se je přeuspořádat, seskupit. V závěrečné fázi analýzy, při selektivním kódování, došlo k výběrům hlavních témat a kategorií, které budou ústřední právě pro formulaci nových poznatků, a které budou prezentovány v následující části bakalářské práce.

3. Analytická část

Tato část bakalářské práce se bude snažit zodpovědět výzkumné otázky: Jak dochází k procesu decelebritizace? Jaké aspekty současného sportu jsou normalizované a jaké naopak problematizované?

Prvním hlavním aspektem decelebritizace, kterým se budu v analytické části zabývat, je kladení důrazu na fair play, pokoru a neúspěch jako součást sportu. Dalším aspektem decelebritizace a zároveň jedním z aspektů současného sportu jsou různé komplikace sportovců. Následovat budou další aspekty decelebritizace i samotného sportu, mezi které jsem zařadil odmítání statusu celebrity, negativní reakce okolí a problematické profesionální vztahy sportovců.

3.1 Kladení důrazu na mizející mýtus moderního sportu: *Fair play, pokora a neúspěch*

Jedním z klíčových aspektů decelebritizace, který se opakovaně objevuje napříč příběhy sportovců na webové platformě Bez frází, je kladení důrazu na ryzí podstatu sportu. Aspekty, které jsou tradičně spojeny s představou moderního sportu, mezi které můžeme řadit fair play, úctu k soupeři, dodržování pravidel a také například pokoru, jsou skrze příběhy sportovců mnohokrát opakovány. Ačkoliv právě tyto aspekty by měly být brány za pevnou součást moderního sportu, a to především proto, že jsou vtisknuté do řádů, stanov a pravidel (Bourdieu, 1978), v příbězích sportovců je na ně kladen velký důraz.

3.1.1 Fair play

Kladení důrazu na ryzí podstatu sportu, respektive příběh postavený na fair play, můžeme například nalézt ve výpovědi šermíře Jiřího Berana. Jeho příběh začíná popisem úvodního zápasu v šermu na Olympijských hrách v roce 2016, během jehož konce trefil svým kordem sám sebe do kolena, avšak rozhodčí mu uznali bod, jako by kordem trefil svého soupeře.

„Rozhodčí mi připsal bod. Šel jsem hned za ním, abych ho opravil. Přišlo mi naprosto normální a automatické přiznat, jak to bylo. Chtěl jsem udělat vše, abych vyhrál, ale

v rámci pravidel. Nakonec to byl rozhodující moment souboje, který jsem prohrál 6:8. Souboje, který vzbudil mnohem větší emoce, než jsem si dokázal představit, protože šlo o úvodní duel na olympiádě v Riu 2016.“ (Beran, 2022)

Přiznání se rozhodčímu mělo za důsledek porážku v prvním a zároveň posledním zápase na olympijských hrách. Vítězstvím ve světovém poháru v roce 2007 ani bronzovou medailí z mistrovství Evropy se Jiří Beran neproslavil tak jako tímto gestem fair play. Díky mediálnímu zásahu olympijských her bylo Beranovo gesto vyzdvižováno a oslavováno, ačkoliv samotný sportovec byl zklamaný z brzkého konce jednoho z nejprestižnějších klání. Beranův čin ocenil cenou Český olympijský výbor i Mezinárodní šermířská federace.

„To, že jsem dodržel ducha fair play, pro mě byla a je naprostá samozřejmost. Tak by se podle mě měl zachovat každý. Tím spíš, když si s někým podá ruku. Tohle děláme v šermu pořád, ale pro mě to není jen zvyk, společenská konvence nebo gesto. Jakmile si s někým dám ruku na to, že spolu máme vztah podle určitých pravidel, je to pro mě jako smlouva, kterou dodrším. Proto jsem moc nechápal, jaký ohlas mé chování způsobilo.“ (Beran, 2022)

3.1.2 Sportovec a snaha, pokora, úcta, neúspěch

Mnoho výpovědí sportovců na platformě Bez frází se zaobírá těmi nejzákladnějšími hodnotami sportu a sportovců, které jsou důležité pro samotné fungování sportu, ale i pro kariérní posun sportovce. Součástí Bez frází je často i důraz na neúspěch, který je prezentován jako běžná součást nejen sportovní kariéry, ale i běžného života.

Jedním z příběhů, ve kterém je kladen důraz na ty nejzákladnější aspekty sportovců, je příběh Ollie Roučkové, první Češky, která dokončila Dakarskou Rally. Právě tento závod je jednou z nejprestižnějších událostí, které se sportovci z oblasti motorsportu mohou zúčastnit. Zároveň pouhá nominace na tuto událost představuje obrovské množství práce a dřiny.

Ollie Roučková na začátku svého příběhu popisuje moment sportovního zklamání, kdy neprošla nominací a nemohla se tedy Dakarské Rally účastnit. *„Tehdy mě to fakt hodně vzalo. Že já nejsem vyježděná? Já jezdec? Drásalo mě to zevnitř. Vážně. Byla jsem trochu namyšlená, měla jsem rypák nahoru. Vyhrála jsem mistrovství Německa, Česka a měla*

v Evropě vítězství i mezi muži. Tak kdo je tady víc?! Inu, někdo asi ano, když na Dakar mě nevezmou. Byl to návrat na planetu Zemi a naučilo mě to pokoře.“ (Roučková, 2020)

O pár let později se již Roučková na tuto soutěž kvalifikovala. Dakar popisuje jako tvrdou soutěž, která člověku umí dát lekci. Zároveň vyzdvihuje úctu, respekt k soupeřům a ochotu pomáhat. *„Ve vzácných chvílích máme s ostatními čas i sednout v bivaku na kafe, popovídat si. Výjimečně si dát i to pivo. Kluci často přijdou s nějakou radou, nebo naopak poděkovat za pomoc. Soudružnost je krásná věc.*“ (Roučková, 2020)

Aby se stala první Češkou, která tento závod dokončí, musela projít těžkou přípravou, a obětovat každodenní život. V jejím příběhu popisuje netradiční techniky přípravy, spaní doma v kyslíkovém stanu místo klasické postele, nošení masky s chobotem, která společně se stanem násobí simulaci nadmořské výšky. Ačkoliv k podání toho nejlepšího výkonu je potřeba tvrdá příprava, sport nás zároveň obdarovává učením a vytvářením důležitých lidských hodnot. *„Každopádně jsem tou rallye strašně moc dospěla. Srazila mi hřebínek, rypáček mi klesl zpátky dolů. Naučila jsem se mít vekou úctu, pokoru. Myslím, že jsem to vždycky měla. Dakar mě v tom ale utvrdil.*“ (Roučková, 2020)

Podobné hodnoty ve sportu vyzdvihuje ve svém příběhu i krasobruslař Tomáš Verner. Mistrovství světa v krasobruslení ve Švédsku v roce 2008 mělo právě pro Tomáše Vernera představovat změnu sportovní kariéry i celého života. Po nedávném vítězství na mistrovství Evropy byl právě ve švédském Göteborgu v té nejlepší formě, právem tedy byl velkým kandidátem na celkového vítěze. Volná jízda mu ale vůbec nevyšla, chyby při doskocích a pády znamenaly až 15. místo. *„Dokončil jsem jízdu, o níž jsem byl přesvědčený, že byla nejhorší, co jsem kdy předvedl. Nemohlo pro ni přijít nevhodnější načasování. Ještě než jsem dojel k trenérům, začínal ve mně hlodat pocit křivdy. Obří křivdy. Připadalo mi, že celá nespravedlnost světa se nahromadila kolem mě.*“ (Verner, 2016)

Následující dny Tomáše Vernera se nesly ve znamení zhrzenosti, ublíženosti a nenávisti ke krasobruslení. Jeho myšlenky se stále soustředily na mistrovství světa, o kterém byl přesvědčený, že ho vyhraje. Jeho hlavou probíhaly i myšlenky na nespravedlnost rozhodčích, kteří jeho jízdy hodnotili horšími známkami. S odstupem času Tomáš Verner nabízí jiný pohled: *„Všechno tohle mi šrotovalo v mozku. Tehdy jsem to tak*

nevnímal, ale byla to z mé strany ohromná arogance. Absolutní nepokora vůči sportu. Odehrálo se to ve mně, který jsem si myslel, že to mám v hlavě srovnané, že nejsem namyšlený. Potkat teď sám sebe v té době, jednu bych si lísknul a vynadal si: „Jestli myslíš, že to je něčí vina, tak není. Je to tvoje vina. Vina toho, jak moc úporně sis to přál. Měl jsi přijít a bruslit, jak nejlíp umíš. Vysrat se na nějakou medaili. Tuhle facku ti dal sport za to, že jsi šel jen za pozlátkem, ne za sportovním výkonem. Dává ti totiž daleko víc, než nějakou medaili...““ (Verner, 2016)

Úspěchy v krasobruslařské kariéře Tomáše Vernera začaly přicházet s uvědoměním si základních hodnot sportu. Zřejmě i proto jeho příběh na platformě Bez frází končí větami: *...“i ta největší prohra může být nejlepší škola. Nezvykejte si na ni. Ale naučte se ji přijmout“.* (Verner, 2016)

Celý příběh fotbalisty Michala Sadílka stojí opět na jeho pílí a pokoře, i proto je tento příběh na platformě Bez frází nazván „Charakter“. Sadílkovi byly od útlého věku jeho praotcem vštěpovány zásady, kterých je třeba se držet nejen na fotbalovém hřišti, ale i v běžném životě. *„Učil nás základy taktiky i technické dovednosti, jistě, ale snad ještě víc trval na jiných věcech. Na respektu ke spoluhráčům, k týmovému pojetí. Lpěl na tom, abychom byli v první řadě přísní sami na sebe. Aby naše pile a touha byly tím, co nás bude charakterizovat.“* (Sadílek, 2021)

Píle a touha Sadílkovi umožnila posunout se ve fotbalové kariéře, a to přestupem do jednoho z předních nizozemských klubů PSV Eindhoven. Společně se změnou klubu, přišla i změna pozice v týmu, kdy si svoje místo musel vydobýt. V prvním zápase za nizozemský celek Sadílek upoutal veškerou pozornost vstřelením dvou branek při výhře 2:1. *„Jezdil jsem po prdeli. Dal jsem do toho všechno. Tak jak je mi vlastní. Jako by se mi v těchto dvou okamžicích vrátila všechna dřina a poctivost, jakou jsem od dětství fotbalu dával. V tenhle jeden moment, v zápas, kdy jsem potřeboval zaujmout, si balon dvakrát našel přesně mě.“* (Sadílek, 2021)

Dle Sadílka jsou za svou pílí odměněni ti, kteří dělají věci naplno a zároveň k nim přistupují pozitivně. Pouhý talent k fotbalovému úspěchu nestačí, často spíše může toto označení sportovcům uškodit a ubrat na jejich snaze a pílí. *„Pokud svůj fotbalový úspěch*

založíte na charakteru, na chuti vydat ze sebe maximum, máte pevnější základy. To je můj příklad.“ (Sadílek, 2021)

3.1.3 Kladení důrazu na mizející mýtus moderního sportu: shrnutí

Prvním aspektem decelebritizace, který se na platformě Bez frází vyskytuje opakovaně, je kladení důrazu na ty nejzákladnější hodnoty sportu v protikladu k modernímu, komercializovanému sportu. Dodržování pravidel, fair play, úcta, píle, pokora sportovce či respekt k soupeřům jsou aspekty, které by bez jakýchkoliv debat měly být spojeny s moderním sportem. Jednání fair play šermíře Jiřího Berana je na platformě Bez frází oslavováno až exotizováno. Společně s tím jsou oslavované a vyzdvižované hodnoty jako píle, úcta, pokora v příbězích Ollie Roučkové, Tomáše Vernerera či Michala Sadílka. Všechny tyto příběhy čtenářům zdůrazňují, že ke sportu patří i neúspěch a společně s tím i ukazují, že sport je jakýmsi učitelem základních hodnot. Celebritizace (ve smyslu oslavy) těchto hodnot na platformě Bez frází je často připomínána, důvodem proto může být, že tyto hodnoty z moderního sportu do jisté míry mizí.

3.2 Komplikace potkávají i sportovce: *Sportovec není stroj*

Dalším aspektem decelebritizace a zároveň aspektem, který se na platformě Bez frází objevuje velmi často, jsou různé komplikace sportovců, ať už komplikace ve sportovní kariéře, tak i komplikace v běžném životě. Vychází to i z výpovědí obou autorů této platformy, která, jak již bylo zmíněno při jejím představení, ukazuje sportovce jako běžné lidi s běžnými starostmi a city. *„Sportovci se potýkají s úplně stejnými problémy jako každý člověk. To, že někdo žije pod mediální pozorností ještě neznamena, že je stroj. My jsme chtěli na Bez frází dát prostor sportovcům, aby ukázali, čím si prochází. Aby ukázali ostatním, jací opravdu jsou, a nebyli bráni jen jako stroje na vítězství nebo body.“ (Koreis in Vaněk, 2018)*

Tato kategorie obsahuje zdravotní problémy, psychické problémy a finanční problémy. V podkategorii věnující se zdravotním problémům se dále ještě zabývá poruchami příjmu potravy, jelikož se jedná o téma, které se v mainstreamových médiích objevuje poměrně nově a ve velmi malé míře, zatímco Bez frází toto téma otevírá a věnuje mu mnoho prostoru.

3.2.1 Zdravotní problémy

Jedním z příkladů je příběh biatlonistky Veroniky Zvařičové, který začíná popisem biatlonového závodu na Zimních olympijských hrách v Soči, kterého se kvůli těžkému zranění nemohla zúčastnit, a tak své reprezentační kolegyně pouze sledovala prostřednictvím televize. V rámci letního tréninku právě na olympijské hry při sjezdu na kolečkových lyžích ke střelnici došlo ke střetu s protijedoucím autem. *„Diagnózu vám dodnes zarecituju. Otřes mozku, srdce a plic, polámané kůstky v obličejovém skeletu, nadvakrát zlomená klíční kost, zlomená lopatka, vykloubené rameno, rozbitá hlava... Kvůli ní čtyřicet hodin čekali, jestli budu mezi živými. Ale dál: Zlomená lýtková kost, zlomená kůstka v kotníku a zlomený nadočnicový oblouk, což byla pěkná hrča. Měla jsem to oko pěkně napuchlé.“* (Zvařičová, 2017)

Půl roku před nejprestižnější událostí její kariéry podstoupila Zvařičová několik velmi náročných operací. Plán dát se rychle dohromady, provést jen ty nejnnutnější operace a odjet reprezentovat Českou republiku v rámci ženské štafety utnuli doktoři, kteří si kvůli vážnosti zranění nebyli jistí ani pozdějším zapojením se do tréninku. Dva měsíce před olympiádou měla Zvařičová za sebou všechny potřebné chirurgické výkony, avšak nařízený odpočinek ji účast neumožnil. I samotná Zvařičová začala o svém životě přemýšlet jinak. *„Byla jsem někdy našťvaná. Strašně našťvaná na to, co se mi stalo. Pak zase vůbec. Zároveň jsem svým způsobem ráda, že mě taková zásadní zkušenost potkala, přestože byla dost razantní. Bez ní by se mi nerozsvítilo, nikam bych se neposunula, nezískala bych jiný náhled na život. Přežila jsem, tak tu mám na tomhle světě asi ještě něco udělat, ne? Něco velkého. Ha. :) Vždyť já mám fakt štěstí, stačilo málo a mohla jsem umřít.“* (Zvařičová, 2017)

Po opětovném návratu do tréninku zastihly Zvařičovou další zdravotní problémy spojené s alergií a dýchacími problémy, které měly za následek vypadnutí ze ženské biatlonové reprezentace. V této části příběhu, kdy se česká biatlonistka opět vrací do ženské reprezentace, je opět kladen důraz na její píli a snahu. I přes velmi vážné zranění Zvařičová usilovala o účast na dalších olympijských hrách. *„Jo... A abych nezapomněla, vím, že mám víc štěstí než rozumu. Že jsem tu ani nemusela být a kdybych biatlon hned po nehodě vzdala, nikdo by se nemohl divit. Ale proč bych končila, když mě ještě čekají úspěchy?“* (Zvařičová, 2017)

I příběh vodní slalomářky Kateřiny Minařík Kudějové se věnuje jejím zdravotním problémům a začíná zkušeností z olympijských her. Kudějová, která v době startu na olympiádě v Riu de Janeiru startovala jako úřadující mistryně světa, měla od samého začátku her problém s jednou pasáží vodního slalomu. Pokažení této pasáže při rozhodující jízdě pro ni znamenalo až konečné 10. místo, tedy zklamání a neúspěch. Uvědomění si, že v životě se člověk potýká s daleko většími problémy přišlo právě po olympiádě v Brazílii, kdy Kudějové gynekolog sdělil nutnost operace z důvodu tvoření rakovinotvorných buněk na děložním čípku. *„Nebyla jsem schopná odpovědět nic jiného, než že se to bude muset vyřešit po sezoně. Vzala jsem pádlo, loď a šla trénovat. Pak jsem si sedla k internetu a začala číst. Zajímala mě fakta a ta první, která se ke mně dostala, byla následující: Díky prevenci a včasnému nálezu se rakovina nerozšíří a pomůže často právě už ta první operace. Zároveň tam bylo zcela jasně napsáno, že taky nemusí. Najednou jsem zjistila, že taky můžu přijít o možnost mít děti, že můžu v krajním případě i zemřít.“* (Kudějová, 2021)

Kudějová se se zdravotním problémem nikomu nesvěřila, dále pokračovala v tréninku, oddalovala řešení problému, ale její sportovní výsledky nebyly ideální. Oddalování problému mělo za důsledek nahromaděný stres před samotnou operací. *„Už vím, že za to mohla právě moje uzavřenost a taky to, že o tomhle problému obecně ve společnosti nikdo moc nemluví. Faktem je, že stejně jako zavolal primář mně, zavolá gynekolog se stejnou informací skoro polovině holek. Kdybych tohle věděla, kdybychom o tom ve společnosti otevřeněji mluvili, asi bych to všechno brala s větším klidem.“* (Kudějová, 2021)

Vodní slalomářka svůj příběh sdílí pro větší obeznámenost společnosti s ženskými problémy a ukazuje, že takové komplikace potkávají i vrcholové sportovce. Zároveň klade důraz na preventivní prohlídky a řešení zdravotních problémů včas. *„I proto svoji zkušenost sdílím, sama musím chodit na kontroly dvakrát do roka a ne vždycky se mi chce, leckdy bych je ráda odložila na neurčito. Zároveň je mi naprosto zřejmé, že to, co jsem absolvovala, nebylo sice nijak příjemné, ale zároveň mě to neomezilo v mém dalším životě.“* (Kudějová, 2021)

3.2.2 Zdravotní problémy spojené s poruchami příjmu potravy

Zdravotní problémy a jejich spojení s poruchou příjmu potravy ve svém vyprávění popisuje moderní gymnastka Monika Míčková. Svým trenérům od mládí naslouchala a nedokázala se ohradit, ačkoliv někdy nesouhlasila. V průběhu její reprezentační kariéry trenérky vážily české reprezentantky několikrát denně, kladly tak důraz na štíhlou postavu, kterou považovaly za nutnost. „Mezi obědem a další fází jsme mohly přibrat maximálně tři sta gramů. Stačilo se jen napít a člověk byl přes limit. Často jsem kvůli tomu musela běhat trestná kolečka. Tou dobou bylo v reprezentační skupině dvanáct holek. Každá si prošla krizí. Všechny jsme nárazově hladověly a pak se zase přejídaly, pár případů skončilo s anorexií a bulimií. I já si několikrát strčila hned po jídle prsty do krku, ale zvracet mi nikdy moc nešlo. Proto jsem si mnohem častěji dávala projímadla, abych měla pocit, že ze sebe dostanu všechno co nejrychleji ven.“ (Míčková, 2018)

Obavy z jezení před trenérkami byly standardem. Reprezentantky dokonce balily své jídlo do kapesníků, aby nebylo slyšet, že něco rozbalují. Tělesná váha byla tématem každým dnem, a to i proto, že právě tělesná hmotnost představovala jeden z aspektů udělení finanční příspěvků gymnastce. „Trenérky se do mě pouštěly natvrdo. Nebyla to jen neustálá kritika ze sportovního hlediska, ale přecházelo to do osobní roviny. Říkaly, že už nejsem pěkná ani jako normální holka. Doted' si vybavím několik probrečených nocí, když mi řekly, že vypadám jako Herkules.“ (Míčková, 2018)

Nedostatek živin způsoboval časté únavové zlomeniny. Po přípravném kempu v Rusku, během kterého Míčková dostala od týmu pouze litr kefíru na den, přišla další a nejvážnější únavová zlomenina, po jejíž vyléčení přerušila reprezentační kariéru a opustila reprezentační trenéry. Po ukončení kariéry moderní gymnastky Míčková poprvé o těchto komplikacích informuje skrze platformu Bez frází. „Jdu ven s tím, co jsem prožila, protože věřím, že se tím v české moderní gymnastice věci změní k lepšímu. A pokud ne, třeba to aspoň pomůže někomu, kdo se ocitne v podobné situaci a bude si myslet, že není úniku.“ (Míčková, 2018)

S podobným problémem se potýkala i bývala vycházející hvězda světového tenisu Dája Bedáňová. Na platformě Bez frází vypráví o tvrdé otcovské výchově, na kterou vzpomíná se smíšenými pocity, avšak právě výchova otcem, který se později stal jejím trenérem, ji umožnila měřit síly například s Martinou Hingisovou a dalšími úspěšnými tenistkami. O svém otci Bedáňová mluví jako o perfekcionista a tenisovém vědci, který ji po pokaženém úderu nutil zahrát stejný úder správně několikrát za sebou. Na dlouhých cestách Bedáňová předstírala spánek, aby s jejím otcem nemusela rozebírat její tenisové chyby. Její příběh se ovšem nesoustředí pouze na předstírání spánku či předstírání sprchování po tréninku, ale především na bulimii. *„Je to nemoc, ze které se nikdy nevyлéčíte, a je hodně dobré mít to na paměti. Je to nemoc, kterou trpí daleko víc lidí, než si naše společnost uvědomuje. A taky je to nemoc, kterou může spustit jedna hloupě mířená věta.“* (Bedáňová, 2021)

Spouštěčem u tehdy náctileté Bedáňové byla narážka tenisového manažera na její „těhotenské břicho“. Jídlo se pro ni stalo možností, jak na chvíli odehnat starosti a všudypřítomný stres. *„Celý život byl nalajnovaný, ale jíst jsem mohla, takže se to stalo zdrojem veškeré mé potěchy. Nejdřív jsem to zažívala jednou měsíčně, pak se kolotoč přejídání a zvracení zrychloval a byl častější. Uděláte si dobře, pak přijdou výčitky. A tak je to pořád dokola. Někdo se řeže, někdo spadne do bulimie. Obojí je silně sebepoškozující.“* (Bedáňová, 2021)

Bulimie si nevšiml nikdo, ani Bedáňové otec, se kterým trávila veškerý čas. Odůvodňuje to svojí dovedností věci dobře kamuflovat, detaily skrývání této nemoci před otcem ovšem nediskutuje z jediného důvodu. Jednalo by se o snadný návod pro ostatní dívky. Právě s mladými dívkami se podle Bedáňové musí o jejich těle jednat opatrně. I když právě Bedáňová nenechala nikdy tuto nemoc do velké míry ovlivnit její tenisovou kariéru, stále ji ještě na dobro nepřekonala. *„I tak jsem se s ní potýkala dlouho a ani teď nemohu říct, že ji mám za sebou. Obranou je opět stereotyp. Musím jíst pravidelně, nesmím dostat pocit vlčího hladu. Nesmím se přejíst, protože pak by mohly přijít výčitky. Když přijdou výčitky, tak jdete zvracet. Nekonečný koloběh.“* (Bedáňová, 2021)

Zdravotní problémy spojené s poruchami příjmu potravy lze pozorovat i ve vyprávění triatlonistky Anety Grabmüllerové. Ta své povídání začíná úspěšným závodem ve Španělsku v disciplíně, která ji byla rozmlouvaná trenéry a okolím kvůli postavě a přirozené tělesné hmotnosti. Bronz z mistrovství světa v triatlonu vnímala jako zadostiučinění a možnost otevřeně mluvit o zdravotních problémech spojených s poruchami příjmu potravy. *„Tak tedy, jednou provždy. Není normální při tréninku na vrcholové akce nejíst, jak mi radili trenéři. Není normální nemít menstruaci, jak se mi snažili někteří doktoři namluvit. Není normální říct mladé holce v pubertě, že se zvětšila.“* (Grabmüllerová, 2022)

Nátlak trenérů na její zhubnutí vyústil v soustředění se pouze na stravu, počítání kalorií, omezování se. Tělesná hmotnost byla hlavním tématem každého společného jídla reprezentačního týmu. *„Absolutně scestně nastavený denní příjem. Absolutně scestně nastavená pravidla, absolutně scestná kalkulačka a doslova scestná část mé kariéry. Spadla jsem do tabulek, měla jsem se napasovat do všech možných kritérií, která ze mě měla udělat budoucí olympioničku.“* (Grabmüllerová, 2022)

Nedostatek živin způsobil poruchu menstruačního cyklu, která tehdejší dospívající vytrvalostní závodnici byla vysvětlována jako běžná. Kvůli nedostatku energie však přicházely i únavové zlomeniny a nemoci. Ačkoliv Grabmüllerové nikdy nebyla diagnostikována jedna z poruch příjmu potravy, i relativní energetický deficit (RED-S) představuje pro sportovce vážnou hrozbu, o které se ve společnosti nemluví. *„Generace našich rodičů, učitelek a trenérů problémy příjmu potravy prakticky neznala, a když tak až v kritických fázích anorexie či bulimie. A proto je potřeba o tom mluvit.“* (Grabmüllerová, 2022)

O tomto problému začala Grabmüllerová otevřeně mluvit i na sociálních sítích a doufá, že její příběh společně i s příběhy ostatních sportovců zvýší povědomí společnosti o těchto problémech. *„Kéž by můj příběh pomohl říct, že to není normální. Není normální nejíst. Není normální říct holce nebo klukovi, že jsou tlustí a musí zhubnout, a nenabídnout řešení a pomoc.“* (Grabmüllerová, 2022)

3.2.3 Psychické problémy

„Tak co, nechám se přejet osobákem z Vršovic? Nebo bude lepší rychlík z hlaváku? Jeden právě prodrnčel okolo mě. Přijít sem na vyšehradskéj železničák o chvilku dřív, možná bych skončila už pod jeho koly a vůbec nic bych vám teď tady nevyprávěla. Možná určitě.“ (Součková, 2020) Těmito větami začíná příběh české veslařky Martiny Součkové, ve kterém popisuje svůj boj s psychickými problémy, hlasy, které ji nabádaly spáchat sebevraždu.

Samoživitelku dvou dětí přivedla k psychickým problémům pandemie koronaviru a změna režimu, kterou přinesla. Z každodenních dnů plných práce, sportu, starání se o děti se rázem staly dny prázdna a samoty. Problémy se spaním nevyřešila ani snaha unavit přes den tělo zvýšenou dávkou sportu. *„Nepomáhalo nic, ani prášky na spaní. Měla jsem si brát půlku jednoho a já se postupně dostala na tři až čtyři celé. A stejně jsem nemohla zabrat. Mnohdy se mi to podařilo třeba jenom na půl hodiny. Probuzení po krátkém, těžkém spánku bývala příšerná, budila jsem se do hrozivých vidin. Živých halucinací, kdy se mi zcela zřetelně před očima míhalo, že je celý svět proti mně a všichni mi chtějí ublížit.“* (Součková, 2020)

Noční procházky Prahou Součkové pomáhaly do chvíle, kdy ji hlasy v hlavě při jedné z nich přesvědčovali o sebevraždě. Pomocť Součkové dokázali psychologové, kteří jí nastavili striktní denní režim do té doby, než se uvolnily covidové restriktce. Vytvoření pevných mantinelů, striktní dodržování denního režimu a společně s tím návrat k trénování svých svěřenců pomohl Součkové k částečnému vypořádání se s psychickými problémy. *„Hlasy nezmizely. Mluví se mnou pořád. Ale zjistila jsem, jak je můžu udržet pod kontrolou. Když ztrácím energii, mluví víc. Jakmile jsem slabší, ukusují si víc a víc mé pozornosti, můžou si na mě víc dovolit.“* (Součková, 2020)

S psychickými problémy se potýkal i cyklista Tomáš Bábek. Jeho vyprávění začíná popisem období života, při kterém bojoval o život v nemocnici po srážce autem. K incidentu došlo při stavu spánkové deprivace, kterou Bábek v té době trpěl kvůli neřešení svých úzkostí a problémů. Tři dny nespavosti dospěly do fáze, kdy Bábek ve stavu halucinací a vidin přebíhal čtyřproudovou silnici a následně musel být ožívován. Částečná ztráta jeho paměti po incidentu mu neumožňuje posoudit, zdali se jednalo o

náhodu nebo pokus o sebevraždu. „*Sám před sebou jsem přesvědčený, že to celé byla náhoda, ale neumím posoudit, jaká verze je blíž pravdě. Vím jen, že nalomená psychika dokáže dohnat člověka do šilných stavů. A uvědomuju si, že pokud o tom mluvím veřejně, každý si může vyložit po svém, co se mi stalo.*“ (Bábek, 2018)

Tento incident přiměl Bábka přemýšlet o psychických nemocech, které dříve považoval za slabost, jiným způsobem. Právě psychické nemoci jsou podle něj v současné společnosti tabuizované téma. Společnost na tyto lidi stále nahlíží optikou minulých let, kdy lidé s těmito problémy byli posíláni do blázinců. Současná společnost psychické problémy neuznává. „*Jaký je přitom v principu rozdíl mezi onemocněním srdce, žaludku – a mozku? Cítím, že pořád přžívají předsudky, proto většina lidí psychické problémy skrývá. Nepřiznají, že je něco špatně.*“ (Bábek, 2018)

Bábek zdůrazňuje i důležitost komunikace o svých problémech s blízkými lidmi a jejich včasné řešení. „*Hranice mezi tím, co je a není normální, je velice tenká. Ve svém okolí určitě máte případy lidí, kteří mohou mít nějakou poruchu, ale neřeší to, protože se bojí. Každému v podobné situaci bych doporučil, aby se svěřil někomu, komu věří a kdo mu může poradit. Mluvte o tom. Jsem příkladem, že to jinak může dopadnout špatně, a není to příjemné.*“ (Bábek, 2018)

3.2.4 Finanční problémy

O tom, že do finančních dluhů se mohou dostat i sportovci, vypráví na platformě Bez frází český fotbalový brankář Miloš Buchta. Důležitým milníkem v jeho životě se stal den, kdy své budoucí ženě přiznal závislost na hazardu, hracích automatech, ruletě i kurzovém sázení. „*Kdyby mě tehdy opustila, protože na to měla plné právo, dneska bych možná už byl bezdomovec. Moje každodenní situace byla příšerná. Před tréninkem jsem sednul do herny a doufal, že tentokrát už to musí vyjít, že vyhraju tolik, abych se mohl dostat z největšího průšvihy. A pak jsem třeba i vyhrál, ale řekl si, že tedy můžu zkusit vyhrát ještě víc. Ne, nikdy to nevyšlo. Nikomu to nikdy nevyjde.*“ (Buchta, 2017)

Hazardní hry sportovce přitahují, o tom svědčí i jeho začátky profesionální kariéry v Olomouci, kde kurzovému sázení, a především hracím automatům podlehla většina týmu. Ze svých prvních výplat Buchta většinu peněz prohrál, i to byl jeden z důvodů změny týmu a přestupu do Trenčína. „*Nejhorší bylo, že v Trenčíně se sešla plná kabina*

pacientů. Smáli jsme se, že týden po výplatě, dokud jsme měli z čeho brát, se hrála ruleta, zbylé tři týdny billiard, protože všem došly peníze. Na ruletě jsme se scházeli ráno před tréninkem, a když jsem dorazil o deset minut později, už jsem u stolu neměl místo, jak bylo natřískáno. Všechna místa obsadili spoluhráči a už to lítalo. Padesát tisíc sem, sto tam.“ (Buchta, 2017)

V rámci angažmá na Slovensku se Buchta hazardními hrami a půjčováním peněz dostal téměř do tří milionového dluhu. Samotný fotbalový klub, který si tohoto problému všiml, se snažil Buchtovi pomoci rozdělením jeho výplaty. AS Trenčín posílal Buchtovi týdně část výplaty, zbylé části exekutorům na umazání jeho dluhu. Po přestupu do Prešova, který Buchtovi slíbil lepší platové podmínky a bonusový podpis, opět dluhy rostly. *„Jenže místo abych splatil dluhy, když přišla výplata, já uvažoval tak, že mám konečně zase za co vyhrát. Všechno dostanu zpátky. Teď už musím. Asi tušíte, jak tohle pokaždé dopadlo. Člověk se takhle dostane do spirály, v níž šroubuje dluhy výš a výš. Shání peníze, aby vrátil, co měl vrátit původně, když si půjčoval na přikrytí prvního dluhu. Pořád dokola, zas a znova.“* (Buchta, 2017)

O finančních problémech otevřeně hovoří i Tomáš Horna. Jeho příběh mimo jiné naznačuje, že může docházet k propojení komplikací.

Český hokejista se na začátku svého příběhu věnuje období své kariéry, ve kterém jako hráč Českých Budějovic neměl na hokej ani pomyšlení. Špatný psychický stav a zároveň dluhy mu neumožňovaly plně se soustředit na hokej. *„Bylo mi vážně mizerně. Stalo se, že jsem i seděl na střídačce při zápase, a místo abych byl vtažený do hry, problesklo mi hlavou, co mě čeká další dny. Musím donést další splátku. Někde si zase půjčit, abych na ni vůbec měl.“* (Horna, 2021)

Psychické rozložení a dluhy neměly vliv pouze na jeho herní úpadek, ale i celkový režim. Horna sebe popisuje jako ustrašeného člověka se stále vypnutým vyzváněním kvůli strachu z exekutorů. *„Všechno dospělo do stavu, kdy jsem se jednoho dne odhodlal, spolknul poslední kousky hrdosti a došel do nemocnice. Všudypřítomný stres mě definitivně dohnal a já se zhroutil. Napadaly mě i nejhorší věci. Že se prostě zabiju a bude klid.“* (Horna, 2021)

Během jeho působení v Třinci měl Horna zdravotní problémy způsobené tvrdým zákrokem, po němž musel půl roku navštěvovat zdravotnická zařízení, aby se mu vrátila rovnováha. O necelý rok později měl pak možnost přestoupit do Finska, s ohledem na platové podmínky a pohodlnost ovšem zůstal v české lize. To samé se opakovalo o pár let později s přestupem do Švédska, kde by byl Hornův plat vyšší, opět se ale rozhodl zůstat v Kladně, kde od klubu dostal nový podpisový bonus ve výši jednoho milionu korun. Podpisový bonus a zvýšený plat umocnil v Hornovi myšlenku, že peníze jsou a vždycky budou. I přesto ale žil od výplaty k výplatě. *„Kupoval jsem si nesmysly, k životu nepodstatné věci. Bylo mi jedno, jestli stojí džiny pět nebo sedm tisíc, stejně jsem je pořizoval tak, že jsem si nabral třeba patery a až doma zjistil, že mi z toho čtvery nejsou. Ty jsem pak rozdál známým. Mám štěstí, že jsem nikdy neměl chuť lézt do kasina nebo sázet, ale mercedesa na nesmyslný leasing jsem si samozřejmě koupil.“* (Horna, 2021)

Do dluhů se Horna dostal díky finanční negramotnosti, zároveň byl ale podveden jeho kamarádem, kterému ručil za jeho barák. *„Vůbec jsem netušil, že existuje někdo, komu se říká lichvář. A už vůbec bych nepředpokládal, že za rok zjistím, že ten spoluhráč nic neplatí, takže jeho dluh jde za mnou. Začaly telefonáty a požadavky na urychlené splacení, samozřejmě napumpované o nesmyslné úroky. Nikdy jsem s lidmi, kteří takovéhle sviňárny dělají, nechtěl mít nic společného, ale protože se považuju za slušného člověka, komunikoval jsem.“* (Horna, 2021)

Ze sedmi set tisíc, které Horna svému spoluhráči půjčil, se stal dluh v řádu několika milionů. Splácení jednotlivých dluhů půjčováním si peněz jinde a tvořením dalších dluhů nebyla ta správná cesta. Pomoci Hornovi dokázala až jeho partnerka a nástup do psychiatrické nemocnice. *„Když mě přijímali, byl jsem na bodové stupnici jediný bod od toho, aby mě šoupli na oddělení těžších případů, ale ustál jsem to. Skončil jsem v režimu, kdy jsem mohl i chodit ven a zůstal mi telefon a strávil jsem tam všehovšudy jen něco přes týden. A když jsem viděl osudy okolo sebe, říkal jsem si, co tam vlastně dělám. Vždyť jsem zdravej.“* (Horna, 2021)

Horna tuto životní etapu vnímá jako nutný důsledek jeho životního stylu, který mu dal životní lekci. Je si vědom toho, že podobné problémy má spousta sportovců, i proto o této životní etapě na Bez frází mluví. *„Právě pro to všechno jsem se rozhodl sepsat tuhle zpověď. Abych předešel nesmyslům, které se o mně šíří, ale hlavně abych vzkázal někomu jinému, na co si dát pozor. Hokej i fotbal, o nichž mám povědomí, jsou totiž plné kluků, jako jsem byl já.“* (Horna, 2021)

3.2.5 Komplikace potkávají i sportovce: shrnutí

Dalším aspektem decelebritizace jsou různé komplikace sportovců. Právě při poukazování na tento aspekt sportu a sportovců, můžeme mluvit o decelebritizaci, Zatímco v mainstreamových médiích jsou sportovci prezentováni jako superhrdinové, v příbězích Bez frází dochází k narušení tohoto narativu všemocné celebrity poukazováním na běžné, ale i závažné problémy, a společně s tím i poukazováním na to, že sportovci jsou křehké bytosti stejně jako ostatní lidé.

Zdravotní problémy jsou velmi častým tématem vyprávění sportovců na platformě Bez frází. Různé zdravotní komplikace bychom mohli označit jako normalizovaný aspekt současného sportu, jelikož zranění sportovců jsou naprosto běžná a zranění ke sportu do jisté míry patří, avšak vážné zdravotní problémy jsou na platformě Bez frází spíše komunikovány jako problematizovaný aspekt současného sportu. Příběh Veroniky Zvařičové skrze vážnou nehodu poukazuje na to, že sport není důležitější než samotný život člověka. I příběh Kateřiny Minařík Kudějové naznačuje, že sport by neměl mít přednost před vážným onemocněním a jeho včasném řešení.

Jako problematizovaný aspekt sportu můžeme označit poruchy příjmu potravy. Jedná se o téma, které v mainstreamových médiích není tak často zastoupeno, a to z důvodu prezentace sportu jako neproblematické a uhlazené podívané. Na platformě Bez frází se téma poruch příjmu potravy vyskytuje opět v poměrně velké míře a samotní sportovci vyprávěním o těchto problémech chtějí na jejich výskyt poukázat, respektive docílit všeobecného vědění o tomto problému. I proto, že je toto téma ve společnosti tabuizováno a není mu dáván prostor v mainstreamových médiích, rozhodly se Monika Míčková, Dája Bedáňová a Aneta Grabmüllerová popsat jejich kariéry do jisté míry

ovlivněné poruchami příjmu potravy právě v alternativním médiu (Bez frází), kde dochází k otevírání tohoto tématu.

Dalším problematizovaným aspektem současného sportu jsou psychické problémy sportovců. Jedná se o téma, které je v textech sportovců na platformě Bez frází opět zastoupeno ve velké míře. Zde znovu tato platforma ukazuje, že i psychické problémy jsou součástí sportu a samotný sport tedy nepředstavuje uhlazenou podívanou, ve které sportovci jsou vždy šťastní a nepotkávají je žádné problémy. Téma psychických problémů sportovců se v poslední době v menší míře vyskytuje i v mainstreamových médiích, stále je ale toto téma ve sportu do jisté míry tabuizováno a Bez frází se pomocí detailního vyprávění sportovce snaží toto téma otevřít a ukázat důležitost včasného řešení.

Finanční problémy jako problematizovaný aspekt současného sportu poukazuje zejména na nevzdělanost sportovců v oblasti financí. Jedná se o téma, které bývá součástí mainstreamových médií, avšak ti o něm často informují ve spojení se skandalizací. Nevzdělanost sportovců v oblasti financí je součástí několika příběhů na platformě Bez frází, jejichž cílem je obeznámit mladé profesionální sportovce s riziky, které profesionální smlouvy a s tím spojené platy sportovců mohou přinášet.

Z analyzovaných příběhů vychází, že jednotlivé komplikace mohou být i navzájem propojené, se zdravotními problémy mohou například souviset psychické problémy, s psychickými problémy finanční komplikace. Na příkladu Tomáše Horny můžeme nejprve pozorovat finanční problémy, způsobené nedostatečnou finanční gramotností, které vyústily v psychické problémy a pokles výkonů. Podobně je to v případě biatlonistky Veroniky Zvařičové, jejíž příběh je postaven na zdravotních komplikacích, proto byl zařazen do subkategorie zdravotní problémy, avšak i v jejím případě dochází k propojení jednotlivých komplikací. Po srážce s autem, došlo k finančním problémům, kdy Zvařičová vypadla z reprezentace a musela si zajistit jiné bydlení a příjem.

3.3 Odmítání statusu celebrity

Dalším aspektem decelebritizace je odmítání statusu celebrity. V této části budou představeni sportovci, kteří ve svých kariérách dosáhli velkých úspěchů, avšak v jejich příbězích na platformě Bez frází je přítomné jisté distancování se od celebrit, jejich vlastností, aktivit a zejména způsobu života.

Příběh akrobatického lyžaře Aleše Valenty se věnuje zejména jeho slavnému skoku na Olympijských hrách v Salt Lake City. Trojné salto s pěti vruty, které tehdy v roce 2002 předvedl, znamenalo zisk olympijské medaile, proměnu samotného akrobatického lyžování i společenské vnímání Aleše Valenty jako celebrity. Sám Valenta se ale za celebritu nikdy nepovažoval. *„Nepřipadám si jako celebrita, jakkoliv mě tak svého času ostatní označovali. Proto obvykle skrečuju cokoliv, co by mohlo tohle vnímání posilovat. Když přišla nabídka, aby vzniknul můj autorizovaný životopis, okamžitě jsem ji odmítnul. Stejně jsem se zachoval, když mi v rodném Šumperku chtěli postavit bustu. Ptal jsem se dotyčných, jestli se nezbláznili.“* (Valenta, 2022)

Valenta sebe nevnímá jako výjimečného člověka, často u něj spíše převažuje pocit studu kvůli jeho oslavování ostatními lidmi. Sportovec může podat výjimečný výkon, ovšem výjimečné výkony mohou podávat i lidé z různých profesí, které u něj ale nesledují diváci a televize. Valenta přirovnává vítěze Českého atletického poháru ke klempíři, který je vyhlášený po celé republice či hráče s tisíci zápasy v NHL k inženýrovi, který přináší mezinárodní inovace. *„Jde o to, že sportovní prostředí je sice hezky nazdobená kytička společnosti, ale v mých očích ji nejdřív musel někdo vypěstovat. Někdo, kdo si zaslouží větší pozornost. Postarali se o to především vědci, lékaři a vizionáři v dalších oborech. To oni jsou kapacity, které určují směr a mají zásluhy na tom, že společnost vzkvétá. Sportovec pak těží z toho, co dokázali, a následně baví publikum.“* (Valenta, 2022)

Pro Valentu je důležité prožít část jeho života v komunistickém režimu a zároveň změny, které se odehrály s příchodem kapitalismu. Možné srovnání obou režimů mu usnadňuje jeho vidění celebrit. Podle Valenty nejsou celebrity sportovci, kteří tvoří zábavný obsah na sociálních sítích. Celebrity dle jeho názoru jsou někteří sportovci a lidé, kteří přinášejí společnosti nějaké pokroky. *„U nás je pro mě tímhle symbolem kardiochirurg Jan Pirk, ve světě pak podnikatel Elon Musk. Našel bych řadu dalších*

příkladů a pokaždé bych to bral jako pocitovou věc. Šlo by o lidi, kteří v sobě mají za všech okolností nejen intelekt, ale i sílu měnit dobu a její zažití postoje. Někdy se jim daří, jindy nedaří, obojí patří k jejich cestě. V dobrém jim závidím a motivuji mě být lepším. Neříkám, že tohle nemůže kdokoliv nacházet právě ve sportu, protože i tam je vidět určitý vrchol. Mě to ale tolik nerajcuje. Svoje zlato z olympiády touhle úvahou nijak neshazuju, ale ani ho nepřeceňuju.“ (Valenta, 2022)

Výrazné distancování se od způsobu života celebrit je přítomné i v příběhu fotbalisty Vladimíra Coufala. Přestup do Anglie, jedné z nejlepších lig světa, znamenal výrazné zvýšení platu a zároveň i větší obeznámenost společnosti a pozornost médií. Coufalův život a dosavadní kariéru v Premier League ovlivnil film o nadaném fotbalistovi, jehož přestup právě do anglické ligy s sebou nesl popularitu, bohatství a bohémský život, který následně znamenal jeho pád. *„Taky bych si dnes asi mohl oblíknout džínsy od Vuittona, boty od Gucciho a zaparkovat před vámi nové Bentley. Asi bych taky mohl po zápase v Londýně kdykoliv vyrazit do baru na mejdan, vymetat VIP večírky na privátech a užívat si pozornost okolí. Pařit bych teď takhle mohl klidně každý den. Mohl bych si užívat pozornost všech těch lidí, co mi polezou do zadku, a poslouchat od nich, jak skvělý fotbalista jsem.“ (Coufal, 2021)*

Dle Coufala někteří fotbalisti hrající nejprestižnější ligu světa opravdu žijí tímto způsobem, kterému přispívají i astronomické platy. Sám Coufal takto žít nechce, příležitost hrát za West Ham United pro něj neznamená pořízení několika nových aut a užívání si výstředního života, ale spíše soustředění se na odvedenou práci a věnování se rodině. *„Jen tepláky, televize a pohoda. Začínáte se nudit? Můj obvyklý večer ale takový doopravdy je. Trávím ho doma s rodinou, často u jídla od kurýra. Stejně jako vy.“ (Coufal, 2021)*

Coufalův příchod do West Hamu za poměrně nízkou přestupní částku, oproti jiným přestupům v této lize, pro něj znamenal nutnost předvádět ty nejlepší výkony, jenž se neslučují s představou společnosti o životě fotbalistů, kterou stále upevňují různé skandály fotbalistů v Premier League. *„Nejsem v Premier League proto, abych si tady vydělal hezké peníze a mohl s nimi machrovat. Hraju anglickou ligu, abych za sebou jako sportovec něco zanechal. Přišel jsem pro trofeje, úspěchy i rekordy, které mi už nikdo nevezme. Mou motivací nejsou peníze. Mou motivací jsou všechny zážitky, na které se mě jednou mé děti budou ptát a o kterých jim budu moci vyprávět.“ (Coufal, 2021)*

Skromnost v kontrastu s výstředním životem celebrit lze pozorovat i v příběhu Ondřeje Paláta. Hokejista, který v nejprestižnější hokejové lize NHL odehrál již přes 10 sezón, klade důraz na zachování si skromnosti, ke které byl od brzkého věku vychováván. Být součástí týmu hrajícího NHL pro něj není samozřejmostí ani úspěchem, kterým by se neustále chlubil. „*Odmala jsme doma byli vychovávaní i díky skromnějším podmínkám tak, že musíme být pokorní a zůstat nohama na zemi. Nikdy si nebudu hrát na hvězdu. Je to mé základní životní krédo. Zakládám si na tom a podle toho se snažím chovat i na veřejnosti. Není mi úplně příjemné pózovat před kamerami, necítím se přirozeně ani při rozhovorech pro média. Nejspíš i proto mě na ulici poznává relativně málo lidí a mně to takhle naprosto vyhovuje. Netoužím po tom být známý a obdivovaný. Mám rád svůj klid a svobodu.*“ (Palát, 2019)

Palát si uvědomuje obětavost jeho rodičů, kteří svůj osobní život obětovali svému synovi, denně ho vozili na trénink a kupovali mu hokejovou výbavu, i přes to, že se pro celou rodinu jednalo o náročné finanční výdaje. Uvědomění si této obětavosti vede Paláta k tomu zůstat skromný a nohama na zemi. „*Chci být pořád jen ten kluk z Frýdku-Místku. Neumím si proto ani představit, že bych třeba lítal privátními letadly, i když bych si to už nejspíš mohl dovolit. Své peníze šetřím, nebo utrácím úplně jinak. Pořád miluju na večeri rohlíky s paštikou, ale neznamená to, že si neumím užít. To víte, že si taky rád zajdu do drahých restaurací a dopřeju dovolenou, o jaké se nám dřív ani nesnilo.*“ (Palát, 2019)

3.4 Negativní reakce okolí

Negativní reakce okolí jsou dalším problematizovaným aspektem současného sportu, který je součástí několika příběhů sportovců na platformě Bez frází. Tuto kategorii jsem rozdělil do dvou subkategorií. První subkategorii budou tvořit příběhy spojené s podceňováním sportovce jeho okolím, druhá subkategorie bude tvořena příběhy sportovců se zkušenostmi s nenávisnými komentáři na sociálních sítích.

3.4.1 Podceňování sportovce od jeho okolí

Příběh MMA zápasníka Davida Dvořáka začíná větami: *Tohle nedělej. Tohle nezvládneš. Tohle není pro tebe. Byly časy, kdy mi podobné věty říkalo devadesát devět lidí ze sta.* (Dvořák, 2022) S podceňováním se setkal nejen při začátcích jeho kariéry

v smíšeném bojovém umění, ale i dříve v rámci studia. Dvořák sebe popisuje jako dlouhovlasého, hubeného, vzrůstem malého člověka s průměrným prospěchem. I kvůli tomu v něm učitelé neviděli budoucího bojovníka, ani studenta, který by si poradil s maturitou. Ačkoliv byl svým okolím tlačěn na jeden z učňovských oborů, rozhodl se studovat veřejně právní střední školu, na které následně odmaturoval. „*Když jsem pak v maturitním ročníku oznámil, že mám v plánu pokračovat na hradeckou fakultu informatiky a managementu, vysmáli se mi všichni s výjimkou jednoho spolužáka. Na přijímačky šlo šest set uchazečů, brali jich jen pětatřicet a k diplomu to dotáhlo patnáct lidí. I já.*“ (Dvořák, 2022)

Podobné reakce jeho okolí Dvořáka čekaly v jeho sedmnácti letech, kdy se začal věnovat bojovým sportům. Na profesionální kariéru Dvořák sice neměl vhodné predispozice, s postupným zlepšením však začaly přicházet výhry. Po porážce v jeho prvním zápase, po kterém byl ještě více podceňován, následovala série zápasů, během které nasbíral 4 vítězství a 2 prohry. Od posledního prohraného zápasu v kariéře Davida Dvořáka uběhlo již 10 let, během kterých dokázal vyhrát všech jeho 16 zápasů. Díky výhrám dostal Dvořák možnost zápasit v nejprestižnější MMA organizaci UFC. „*Asi vás nepřekvapí, že když jsem nastupoval do UFC, lidi nevěřili, že ve flyweight, tedy v muší váze do 56,7 kilo, něco dokážu. Tak na mě koukal i můj první soupeř Bruno Silva, docela namachrovanej Brazilec, co mi chtěl na svojí domácí půdě vysvětlit, že jsem přišel do jiného světa. Já mu místo toho ukázal, že existuje jen jeden svět. Ten, kde má člověk dvě ruce, dvě nohy, jednu hlavu a záleží jen na něm, jak je využije.*“ (Dvořák, 2022)

Během kariéry v UFC se Dvořák dostal na desátou příčku světového žebříčku, ale tam jeho ambice nekončí. „*Mám víru v to, jak pracuju, a umím si představit, že budu šampion UFC. Vyhraju další jeden nebo dva zápasy a skočím na hranu elitní pětky. Vyhraju třikrát za rok a půl a utkám se o titul. Je mi jasný, že ani tomuhle moc lidí neuvěří. Zase. Já naštěstí – jako ostatně už tolikrát – budu spoléhat, že nezáleží na ostatních, ale na mně.*“ (Dvořák, 2022)

Příběh Anety Grabmüllerové byl již zmíněn v předešlé části práce, v podkategorii věnující se poruchám příjmu potravy, které v jejím vyprávění tvoří kostru příběhu. Podceňování ze strany okolí si lze všimnout i v jejím vyprávění.

Mistrovství světa v terénním triatlonu a bronzová medaile, kterou zde Grabmüllerová získala, pro ni znamenala především zadostiučinění. Jednalo se o závod, kterého se podle trenérek Grabmüllerová nikdy neměla zúčastnit kvůli její váze a tělesným predispozicím. *„Uvěřila jsem tomu, uvěřila jsem jim. Svým trenérům, svému okolí. Brala jsem to tak, že můj příběh je normální. Myslela jsem si, že jsem zkrátka na profesionální, vrcholový sport neměla. Nebylo mi dáno. Kdo jiný by to měl poznat než oni? Měli přeci jasno. „S tvoji postavou...“ Tolik jsem se ji snažila změnit!“* (Grabmüllerová, 2022)

Výměna několika trenérů, kteří ji neustále podceňovali právě kvůli nestandardní postavě triatlonové závodnice, nakonec vedla k přerušení profesionální kariéry. Největšího úspěchu ve své sportovní kariéře se Grabmüllerová dočkala právě na mistrovství světa, před kterým trénovala sama, občasně s amatérskými závodníky. *„Výkonnostní sport pro mě, někdejší mládežnickou naději a zasněnou holku, ve třiaadvaceti letech na docela dlouhou dobu přestal existovat. Utekla jsem před ním, vytěsnila ho. Ted' jsem ale byla v cílové rovince mistrovství světa v terénním triatlonu 2021 a v hlavě se mi motaly všechny pocity dohromady. Byla jsem třetí. Už mě nikdo nedostihne, nikdo mi mou medaili nesebere. Pak jedna z těch emocí převládla. Zadostiučinění. Neměli pravdu. Pletli se ve všem a já to sama sobě dokázala. Po letech bez systematické přípravy, s tátou jako největší podporou po boku a s radostí ze sportu jako takového v hlavě.“* (Grabmüllerová, 2022)

3.4.2 Negativní komentáře fanoušků

Že sport není jen oslavou, ale i střetem s kritikou a nenávisí ze strany fanoušků, naznačuje příběh fotbalisty Daniela Holzera, jehož hlavním tématem je přestup z Baníku Ostrava do Sparty Praha a s tím spojená nenávisť fanoušků. Na konci sezóny, ve které Holzer stále působil v Ostravě, směřoval tamní klub k sestupu do druhé ligy. V té době Holzer zvažoval nabídku na přestup do rivalitního týmu, Sparty Praha. Den přátelského zápasu Ostravy a Katowic, který se odehrál těsně po sestupu Ostravy do druhé ligy, Holzer popisuje jako nejhorší den jeho fotbalového života, den, kdy odchovance Baníku nenáviděla celá Ostrava. O přestupu k rivalovi se dozvěděli ostravští fanoušci těsně před zápasem. *„Holzer, ty kurvo!“ „Ty zmrde spartánský!“ „Táhni na Letnou, ty svině!“ „Dávali mi to z tribuny pěkně sežrat. Emoce vygradovaly hned po zápase, kdy jsme si užívali děkovačku s vyprodaným stadionem a pak s celým týmem obcházeli tribuny a s fanoušky si plácali, dřív jsme to tak na Baníku dělávali. V tu chvíli na mě zpoza mříží lidé*

začali taky sahat a k nadávkám přidali i pro mě ne zrovna příjemný fyzický kontakt. Rozvášněný dav mě dokonce svlíkl z dresu, který jsem v jeho očích neměl právo nosit.“ (Holzer, 2021)

Přestupem do Sparty Holzer utekl od přímých urážek ostravských fanoušků, zároveň se ale musel smířit s urážkami prostřednictvím sociálních sítích. *„Četl jsem si tenkrát po večerech i komentáře na internetu, které mě drtily ještě více. Našli se sice lidé, kteří tehdy psali, že když někdo dostane o úroveň lepší nabídku, přijme ji. Byli takoví, kteří mi přestup z Baníku do Sparty přáli. Ale těch, co ho brali špatně, tehdy zkrátka bylo pořád výrazně víc.“* (Holzer, 2021)

Po nevydařeném roce ve Spartě odešel Holzer do Zlína. Poprvé a naposledy odehrál zápas v Ostravě v dresu hostujícího týmu. Urážky a pokřikování fanoušků Holzer cítil již při předzápasové rozsvičce. Na tento specifický zápas se snažil připravit dlouhou dobu předem, jelikož věděl, co ho čeká. *„Už týden před zápasem jsem to nosil v hlavě a přemýšlel, jak tenhle tlak unesu. Ale ať už člověk chce nebo ne, stejně to na něj nakonec dolehne. Kdo říká, že ne, ten lže. Nevěřím, že je mezi námi jeden jediný fotbalista, který umí být do zápasu tak moc zažraný, že nenávisť tribun vůči sobě dokáže nevnímat.“* (Holzer, 2021)

S kritikou ze strany fanoušků se setkala i vycházející hvězda MMA, jak je mnohými nazývána, Tereza Bledá, která se proslavila výhrou ženské pyramidy turnaje Oktagon Underground. I když měla do té doby v profesionálním MMA za sebou pouze jeden zápas, s nejlepšími zápasnicemi v České republice si dokázala v době covidu poradit, a vyhrála tak velmi sledovaný turnaj. Do turnaje Bledá vstupovala s cílem proslavit své jméno, vypořádat se ale musela i s častými urážkami. *„Nenechte si nikoho pustit do hlavy. Fakt ne. Já to udělala. Byla to chyba a asi to byla i daň za to, že se z neznámé Terezy Bledé stala zápasnice Tereza Bledá. Vím, přesně to jsem si přála. Aby o mně bylo slyšet, abych se ukázala. Chtěla jsem to ovšem kvůli sportu; jednu věc jsem nečekala a dostatečně se nepřipravila. Pokud se tedy vůbec lze připravit na komentáře lidí na sociálních sítích“* (Bledá, 2020)

Již po prvním zápase na zmíněném turnaji, který Bledá vyhrála nad žebříčkově nejlíp postavenou Češkou, Lucií Pudilovou, fanoušci nedokázali ocenit její výkon. Místo toho uráželi poraženou soupeřku a pokud se někdo vyjadřoval k výkonu Bledé, tak převážně v souvislosti s tím, že užívá steroidy a pravidla nebyla nastavená férově. Uznání a ocenění Bledá nedostala ani po dalších dvou vyhraných zápasech, které znamenaly vítězství v celém turnaji. *„Po třetím vítězství nad Lucií Szabovou už nastala absolutní smršť nenávisti. Nechácala jsem to. Za pár dní se z neznámé holky stal někdo, koho měli potřebu komentovat. Četla jsem si to, studovala to. Pamatovala jsem si profilové fotky lidí, s některými jsem si i psala v soukromých zprávách.“* (Bledá, 2020)

Bledá do té doby sebe popisuje jako cílevědomou, nezlomnou bojovnic. Nenávistné komentáře však měly za důsledek její pochybování o svých kvalitách a zároveň nechut k tréninku. Dobré psychické nastavení, které bylo do té doby její největší zbraní, bylo pryč. Vrátil jí ho sportovní psycholog, se kterým krátkou dobu spolupracovala. *„Ukázal mi cvičení, jak s myslí pracovat, jak se vyrovnávat se kritickými situacemi. Díky němu se cítím zase skvěle. Přestala jsem číst komentáře, zajímám se jenom o názory trenérů. Nechci už o sobě pochybovat. Nikdy jsem o sobě nepochybovala a nemíním na tom kvůli pár haterům nic měnit.“* (Bledá, 2020)

3.4.3 Negativní reakce okolí: shrnutí

Negativní reakce okolí a zejména pak komentáře na sociálních sítích jsou dalším problematizovaným aspektem, který se v příbězích sportovců na platformě Bez frází objevuje opakovaně. Příběhy Davida Dvořáka a Anety Grabmüllerové poukazují na nezlomnost sportovce a jeho vytrvalost i přes nepřízeň, podceňování a shazování sportovce jeho okolím. Oba příběhy zároveň poukazují na to, že ačkoliv jejich těla neměla obvyklé parametry pro dané sporty, ve svých kariérách dosáhli velkých úspěchů.

Příběh Terezy Bledé a Daniela Holzera poukazují na jeden z nejnepříjemnějších aspektů současného sportu, který se přímo dotýká sportovců, a tím jsou urážky jak na sociálních sítích, tak v reálném životě. Na příběhu Terezy Bledé lze pozorovat, co urážky od neznámých lidí i skrze online platformy dokáží udělat s psychikou a nastavením soustředěného sportovce. Příběh Daniela Holzera otevírá další téma, a tím je subkultura

fanoušků a nenávist mezi rivalitními kluby, která v jeho příběhu vyústila ve fanouškovskou nenávist a napadání domácího odchovance.

3.5 Problematické profesionální vztahy sportovců

Problematické profesionální vztahy sportovců jsou dalším problematizovaným aspektem současného sportu, který se v příbězích na platformě Bez frází vyskytuje ve velké míře. Tato kategorie byla rozdělena na tři podkategorie. První podkategorii tvoří problematické vztahy mezi sportovci a trenéry, druhou podkategorii problematické vztahy mezi sportovci a sportovními orgány, třetí podkategorie se věnuje problematickému vztahu sportovců k médiím.

3.5.1 Problematické vztahy sportovců s trenéry

Část příběhu fotbalisty Vladimíra Coufala, která se věnovala jeho distinkci od celebritního života po přestupu do West Ham United, byla již zmíněna dříve. Druhým tématem, které v příběhu rozebírá jsou právě komplikované vztahy mezi ním, jeho rodinou a trenéry v době, kdy hrával za mládežnické týmy.

V žákovské kategorii byl Coufal základním kamenem týmu Baníku Ostrava, to se ovšem změnilo v jeho patnácti letech s příchodem nového trenéra, který ho do sestavy nezařazoval. S Coufalovým rozhodnutím přestoupit do jiného týmu Ostrava nesouhlasila, namítala, že samotnému Coufalovi a jeho rodině, která ho jako nezletilého v jednáních zastupovala, jde pouze o zájmy Coufala a nikoli klubu. *„O co jiného má do prdele tátovi šestnáctiletého kluka jít? Co mají rodiče z klubu? Jak je vůbec možné, že si v Česku trenéři takové jednání vůči rodičům mohou dovolit? Pořád to nemůžu pochopit. Pořád nejsem ochotný to přijmout.“* (Coufal, 2021)

Coufala, jehož odchod v té době nepředstavoval pro Ostravu výraznou ztrátu, odmítl klub prodat, což v rámci jeho kariéry znamenalo výrazný úpadek herního vytížení i dočasnou nechuť k fotbalu. Nevstřícnost trenérů a manažerů nesla těžce i Coufalova rodina. *„O tom, co se před léty stalo v kancelářích na Bazalech, mi táta vyprávěl několikrát. S manažery Baníku a trenéry mládeže tam po sobě jako paviáni ječeli nejméně půl hodiny. Prý nechybělo moc, aby jim tam všem rozbil frňák. Vůbec se mu nedivím. Můžeme se tomu dnes s odstupem času smát, jenže... Mně to prostě pořád moc vtipné*

nepřijde. Pořád dokola se musím ptát: Kolika takovým klukům někdo podobným způsobem v Česku zničil kariéru? Jak málo stačilo, abych s fotbalem býval kdysi sekl i já?“ (Coufal, 2021)

I po několika letech vnímá Coufal tehdejší jednání trenérů a manažerů, kteří mu chtěli zabránit v rozvíjení jeho fotbalové kariéry, jako křivdu. Poukazuje na nefunkčnost českého sportovního prostředí a na jeho nutnou změnu. *„Nevím, jestli mám sílu svým vyprávěním něco v českém sportovním prostředí změnit. Rozhodně ale vím, že bych byl pořádným alibistou, kdybych ve svém postavení o podobných věcech nemluvil vůbec. O tomhle se prostě veřejně mluvit musí.“ (Coufal, 2021)*

I příběh Moniky Míčkové byl již zmíněn, a to ve spojení s poruchami příjmu potravy. Kromě tohoto problému se v její výpovědi objevuje i problematický vztah s trenérkami.

„Jsi tlustá. Jsi líná. Jsi neschopná. Jsi hloupá.“ (Míčková, 2018) Těmito větami začíná vyprávění moderní gymnastky, která tyto urážky z úst trenérek poslouchala téměř každý den. V průběhu dospívání je Míčková i její reprezentační kolegyně, ke kterým tento typ vět byl také směřován, braly jako součást jistého povzbuzení a drilu. Až po ukončení kariéry si Míčková naplno uvědomila nevhodnost urážek z úst trenérek a s tím související shazování. Míčková se sice stala pětikrát mistryní republiky, k čemuž přidala i úspěchy na mezinárodní scéně, nicméně v sobě nikdy neměla pocit své úspěšnosti a umu. *„Dnes, dva roky po ukončení kariéry, to vůbec nechápu. Sice jsem byla nejlepší česká závodnice za posledních pár let, ale místo jako zdravá sebevědomá sportovkyně jsem se chovala jako zakřiknutá chudinka.“ (Míčková, 2018)*

Podle Míčkové funguje v moderní gymnastice nastavení vnímání trenérky jako Boha. Za jakékoliv připomínky, lekce, ale i urážky jsou gymnastky zvyklé trenérce poděkovat. Trenérky mají v rámci svého klubu absolutní moc, proto toto prostředí nedalo Míčkové šanci dospět, prosadit svůj názor nebo něco odmítnout. Většinu kariéry strávila Míčková s trenérkou, jejíž chování spojené s urážkami vzhledu a dovedností si pro sebe často ospravedlňovala. *„Nebyla v jádru zlá, bohužel zažila tolik zklamání a podrazů, že se postupně ztratila ve zvráceném systému. Věděla jsem, že se bojí lidí z vedení, kde vše*

ze zákulisí řídila a pořád řídí jedna hodně zákeřná a všehoschopná dáma.“ (Míčková, 2018)

Změnit českou moderní gymnastiku, a především zacházení s gymnastkami se Míčková snaží přes její vyprávění, ale i trenérskou kariérou. *„Nikdy nikomu neřeknu, že je tlustý. Nebudu hystericky křičet, štvát lidi proti sobě a ponižovat je. Chci dopředu jasně daná a stejná pravidla pro všechny. Chci pozitivní atmosféru během tréninku a komplexní přípravu. Budu prosazovat spolupráci oddílů, trenérů, závodníků a rodičů. Možná jsem naivní, ale myslím, že pokud má přijít změna, musí být podobný řád vytvořen a striktně dodržován v každém klubu. Věřím, že je ideální čas začít se chovat jinak.“ (Míčková, 2018)*

3.5.2 Problematické vztahy sportovců se sportovními organizacemi

Český volejbalista Tomáš Perušič se ve svém příběhu zmiňuje o nechvalně známé výpravě českých olympioniků do Tokia během koronavirové pandemie v roce 2021.

Pětiletá příprava na olympiádu vyšla Perušiče naprázdno poté, co byl jako první český sportovec pozitivně testován po příletu do Tokia. Zahájení olympijských her tak sledoval pouze ze stísněného izolačního pokoje. Hlavní problém ovšem nevidí v malých porcích jídla a dalších službách pořadatelů, nýbrž v podcenění situace Českým olympijským výborem. *„Na olympiádě platila jasně daná pravidla a je jedno, co si o nich kdo myslí. Náš lékařský tým si z nich nic nedělal. Na roušky přes nos nevěřil a celý přístup k pandemii byl dost skeptický.“ (Perušič, 2021)*

Perušič byl sice prvním pozitivně testovaným sportovcem, ale první pozitivně testovanou osobou byl doktor Voráček, který se na cestu do Tokia vydal i přes to, že byl před odletem v kontaktu s jeho pozitivně testovanou rodinou. *„Že byl někdo na palubě pozitivní, jsme se dozvěděli hned po přistání v letištní hale...Všichni dostali informaci, že hlavně nemají nic zveřejňovat směrem ven, a začali pátrat, kdo je pan doktor Voráček.“ (Perušič, 2021)*

I když před samotnou olympiádou dělal Perušič co mohl, aby se nákaze vyhnul, zejména skrze omezování kontaktů, účast na největší akci mu překazila sobeckost a skepticismus olympijského týmu. Perušič krátce po příletu připustil svou chybu, kdy si na

cestě letadlem krátce sundal roušku. Nikdo jiný ale svou chybu nepřipustil. „*Pan Voráček dokola bude opakovat, že není jisté, že on byl pacientem 0. V tom má pravdu. Jisté to není. Zároveň je ale také pravda, že měl nakažené příbuzné v Česku a hned po přeletu do Tokia byl jediným pozitivním. To kvůli němu šla část výpravy do karantény rovnou. Neomluvil se ani za to. Myslel jsem si, že přiznám svou chybu a stejně k tomu přistoupí i ostatní. Lékaři, Český olympijský výbor. Pak bychom se z toho mohli poučit. Nestalo se.*“ (Perušič, 2021)

Perušičovo zklamání umocnilo, že propuštění z izolace si musel obstarávat sám bez jakékoliv pomoci, ale i předchozí snaha doktorů zamaskovat nákazu falešně negativním testem či predejitím nákaze požíváním léků s vedlejšími účinky. „*Hlavní lékař výpravy Jiří Neumann se vši vážností nabízel blízkým kontaktům nakažených, že jim vystříká čímsi nos, dá jakési kloktání a výsledek testu na covid následně vyjde falešně negativní. Mně poslal pan doktor lék isoprinosin. Chvilu se nepodloženě věřilo, že by mohl předcházet nákaze covidem-19 či zlepšovat imunitu u nemocných. Nikdy se to nepotvrdilo a je to navíc lék s celou řadou vedlejších účinků. Neměl by se podávat bez předchozích konzultací. Žádné neproběhly.*“ (Perušič, 2021)

Dle Perušiče stále všichni zpochybňují svůj díl viny místo toho, aby přiznali své selhání a šli tak jako sportovci příkladem společnosti. O této situaci Perušič nechtěl mluvit při probíhající olympiádě, jelikož věřil v sebereflexi a zpětnou vazbu Českého olympijského výboru. „*Nepřišla žádná. Nedívá se mi lehce na to, že se do příštích her vůbec nic nezmění.*“ (Perušič, 2021)

Problematický vztah sportovce se sportovní organizací se vykytuje i ve vyprávění Tomáše Kučery. Příběh fotbalisty z Teplic se věnuje skloubení fotbalové kariéry s kariérou hudebníka věnujícímu se rapu. Právě jedna z Kučerových skladeb, ve které jsou přítomné narážky na neférovost fotbalu a na specifické osoby z vedení českého fotbalu, které již za své činy byly odsouzeny, přivedla Kučera před disciplinární komisi.

Skladba *Off Season*, kterou Kučera vydal a ve které se vyskytují narážky na Miroslava Peltu a Romana Berbra, fotbalové funkcionáře spojené s korupcí, způsobila Kučerovi nemalé problémy. „*Pořád mi vlastně přijde husté, jaký poprask vzbudil ten*

párvtěrinový žblebt jednoho řadového fotbalisty z průměrného ligového týmu. Napříč fotbalem i napříč celou republikou.“ (Kučera, 2022)

Přestože po vydání této písničky byl Kučera pod hrozbou vysoké pokuty ze strany fotbalových funkcionářů dotlačen k omluvě, za vším, co stojí v textu si nadále stojí. *„Dnes už lidé vědí, kdo má máslo na hlavě a že to nejsem já. Vědí, že jsou to lidé z bývalého vedení asociace v čele s Romanem Berbrem, který skončil ve vazbě a je trestně stíhanou osobou, zatímco já díky songu, který se ho kdysi tak dotkl, dnes se svou tvorbou objíždím hudební kluby po celé republice.“ (Kučera, 2022)*

V rámci hudební kariéry znamenala skladba Off Season velký posun, ovšem v rámci sportovní kariéry Kučera touto skladbou spíše ublížil sobě i svému otci, který v té době působil jako trenér zaměstnaný fotbalovou asociací. Zároveň ublížil i Teplicím, týmu, za který Kučera nastupoval. Zápas Teplic na Dukle Praha, ve kterém došlo k vyloučení dvou teplických hráčů, popisuje Kučera jako křivdu a pomstu za zveřejněnou skladbu. *„Věděl jsem, moc dobře jsem věděl, že tohle všechno se děje jen kvůli mně. Že se lidé z vedení fotbalu prostřednictvím rozhodčích mstí za to, co jsem v nové písničce rapoval. A že se mi mstí bez ohledu na to, že tím potopí i mé nevinné spoluhráče. Nebo možná právě proto.“ (Kučera, 2022)*

To, že do rozhodování tohoto zápasu zasahovali fotbaloví funkcionáři, potvrdil o čtyři roky později uniklý policejní spis při vyšetřování podvodů Romana Berbra. *„Víme přesně, co psal Roman Berbr hlavnímu rozhodčímu Ondřeji Ginzelovi, a víme taky přesně, co Ginzel svému šéfovi odepsal. Oba jsou součástí rozsáhlého spisu policejního vyšetřování, první po razii policie skončil ve vazbě, druhý po vypuknutí aféry kariéru rozhodčího ukončil. Vyšetřování i soudy stále probíhají, prokázáno není nikomu nic. Ale i kdyby jim nikdo nic neprokázal, já už víc vědět nepotřebuju. Mám v tomhle ohledu jasno, obrázek jsem si udělal. Vím, co pár hodin po vydání písničky a chvíli před úvodním výkopem ligového zápasu znamenala esemeska „Tomáš Kučera“ doplněná čtyřmi emotikony smrtky, a moc dobře vím, co znamenala ještě stručnější odpověď sudiho „chápu“.“ (Kučera, 2022)*

3.5.3 Problematický vztah sportovců s médii

Volejbalistka Markéta Sluková čelila mediálnímu tlaku dlouhou dobu po rozpadu známé beachvolejbalové dvojice Kiki a Maki. Kvůli zkušenosti s mainstreamovými médii a jejich povaze mluví poprvé o rozpadu dvojice a mediálnímu tlaku právě na platformě Bez frází.

Příběh Slukové začíná příčinou rozpadu jedné z nejlepších ženských beachvolejbalových dvojic. Markéta Sluková s Kristýnou Kolocovou, které se znaly od základní školy, tvořily tým až do momentu, kdy si přestaly užívat svou přítomnost a jejich výsledky byly ovlivněné nechutí spolu hrát. Zásadní moment rozpadu dvojice přišel na mistrovství světa, kde Sluková stále více pocítovala bezmoc a rozdílnost povah. Díky jejich předchozím úspěchům a marketingové značce spojení Kiki a Maki byl rozpad týmu a jeho detaily předmětem zájmu médií. *„Takhle začal konec značky Kiki & Maki, plážových volejbalistek Kolocové a Slukové, jejichž marketingová image byla cennější než výkony, které podávaly. Na nejdůležitějším turnaji roku jsme došly do bodu, kdy se z potenciálního top týmu staly dvě holky, co sice hrají na stejné straně hřiště, ale proti sobě.“* (Sluková, 2017)

Masivnímu mediálnímu nátlaku Sluková čelila krátce po oznámení rozpadu týmu. *„Jsem ta vyšší. Ta, co žije s trenérem, ta, která iniciovala konec Kiki & Maki, odkopla kámošku a za jejími zády si našla hned novou parťáčku. Ta zlá. Kristýna je naopak malá zrazená chudinka s ukradenou olympiádou.“* (Sluková, 2017) Takto byla prezentována Sluková v médiích, kterým se vyhýbala. Odmítala nabídky na rozhovory, nezvedala telefony ani neodepisovala na emaily, protože nestála o mediální pozornost. I když si konec slavného páru podle svých slov přála o trochu víc než její spoluhráčka, nechtěla o těchto záležitostech mluvit v médiích. *„V mých očích nebyl důvod, proč se mediálně dohadovat a snažit se z toho vytřískat něco pro sebe. Mlčení pro mě znamenalo zachování důstojnosti, jenže pro lidi spíš souhlas s verzí, která byla venku.“* (Sluková, 2017)

Dle Slukové opačný přístup volila její bývalá spoluhráčka, ať už při společném oznámení rozpadu před novináři, tak i v následujících rozhovorech pro média. *„Bylo mi jasné, že to nebude dobrý. Ale že to bude fakt hodně špatný, mi došlo až za pár dní. Novináři samozřejmě vycítili, kdo bude mluvit, a role se rozdělily. Sama se stylizovala*

do pozice oběti, já z toho vyšla okamžitě jako mrcha. Vznikly verze dobro a zlo. Nebylo to o faktech, ale o sympatiích. Příběh byl na světě a bylo ho potřeba žít.“ (Sluková, 2017)

Své vnímání této události Sluková pro média nikdy neposkytla. S jejím pohledem přichází až o několik let později skrze příběh na platformě Bez frází. *„Se svojí kompletní verzí jdu ven až teď, skoro po dvou a půl letech. Nechci nikoho přesvědčovat, že jsem celou dobu ta hodná. Dělam to proto, že spousta lidí stále žije v domnění, že jsem Kristýnu podrazila. Ublížíte mi to, protože vím, že to není pravda. A už to ze sebe jednou provždy potřebuju dostat.“ (Sluková, 2017)*

I v příběhu cyklisty Radomíra Šimůnka můžeme pozorovat mediální tlak a s tím spojený jeho problematický vztah k médiím.

Cyklistická kariéra Radomíra Šimůnka je do velké míry spojená s jeho otcem, který se stal čtyřnásobným mistrem světa v cyklokrosu. I když toho Šimůnek dle svých slov dosáhl ve sportovní kariéře méně než jeho otec, po celý život se přes veškerý tlak médií snažil držet a chránit otcův sportovní odkaz. Kariéra otce i syna byla poznamenána otcem zaviněnou autonehodou, při které usmrtil tři lidi v protijedoucím autě. Okolnosti nehody a nástup do vězení vyústil v mediální tlak. *„Pamatuju si, jak jsme tatího vezli do věznice na Bory, kde se měl hlásit ráno. Vystoupil z auta, zamířil ke vchodu a začala na něj cvakat spousta foťáků. Najednou vidím, že za námi běží sprintem zpátky a jen křičí, ať mamí nastartuje a jede. Novináři utíkali za ním a snažili se urvat co nejlepší záběr. Tehdy média neuměla žít tragédie tak jako dnes, ale stejně to byla ostře sledovaná událost.“ (Šimůnek, 2019)*

Ačkoliv byl Šimůnek st. odsouzen na rok a půl, prezident Václav Havel mu po čtyřech měsících udělil milost, což znamenalo další mediální tlak, ale i tlak společnosti. *„Já se díky tomu vůči většině negativních vlivů obrnil. Proto jsem později, když jsem závodil, uměl přejít i podivné situace, kdy na mě párkrát někdo u trati zařval, že jsem syn vraha. Mrzelo mě to, ale co jsem mohl dělat.“ (Šimůnek, 2019)* Mediální tlak na svou osobu převzal Šimůnek mladší po smrti jeho otce, která se opět stala spouštěčem a tahákem pro média. *„Sledovali nás všude, i na pohřební hostině v pražské restauraci U Labutě, kde bylo asi čtyřicet lidí, rodina a nejbližší přátelé. Když jsme se rozcházeli, nakláněl jsem se k tetě do auta a někdo mě zpozvdálí vyfotil. U snímku vyšel popisek, že si*

namlouvám sociální pracovníci, bráchu zase šmírovali a tvrdili o něm, že je gambler.“ (Šimůnek, 2019)

Nátlaku ze strany médií se Šimůnek nezbavil ani několik týdnů po otcově smrti, kdy novináři stáli před jeho domem a sháněli materiály do tisku. *„Přišla za námi v dobrém nějaká holčina s tím, že ji ve škole učila moje mamí a teď píše v nějakém deníku. Řekl jsem jí u branky pár vět, ona k tomu vyfotila popelnici a dočetli jsme se, že se zbavujeme věci po tatím. Neměl jsem možnost uvádět všechno na pravou míru – a ani jsem nechtěl. Mám to hozené jinak, jelikož se mě lidi na tatího ptají často. Mluvím o něm vždycky v dobrém a jinak to nikdy nebude.“* (Šimůnek, 2019)

3.5.4 Problematické profesionální vztahy sportovců: shrnutí

Posledním aspektem decelebritizace, který se opakovaně objevuje v textech na platformě Bez frází je poukazování na problematické vztahy sportovců s trenéry, vedeními daných sportů a v neposlední řadě s médii, které jsou pevnou součástí moderního sportu. Příklady problematických vztahů Vladimíra Coufala a Moniky Míčkové poukazují na nefunkčnost práce s mladými sportovci v České republice, zajištění si výdělků na mladých sportovcích i skrze brzdění jejich sportovní kariéry a zároveň na nutnou změnu českého sportovního prostředí, kvůli rozvoji a udržení mladých sportovců u sportu.

Tomáš Perušič je ve svém příběhu zobrazen jako férový sportovec, který umí přiznat svou chybu, v distinkci k členům Českého olympijského výboru a lékařům, kteří za svoje činy neumějí vzít zodpovědnost. Perušič tak poukazuje na nefunkčnost a bojácnost tohoto spolku postavit se čelem k problému. Podobně Tomáš Kučera poukazuje na nefunkčnost a korupci ve vedení českého fotbalu. Zde je potřebné dodat, že na nefunkčnost a korupci v českém fotbale opakovaně poukazovala i mainstreamová média skrze uniklé spisy, ovšem s jistou dávkou skandalizace. Bez frází poukazuje na nefunkčnost jednotlivých odvětví sportu, z důvodu ukázání i stinných stránek sportu, a ne tedy sportu jako neproblematické podívané.

Vícero sportovců sdílí své zkušenosti a nejdůležitější části jejich kariéry skrze alternativní platformu Bez frází. Příběh Markéty Slukové nastiňuje jeden z důvodů, a tím je skandalizace, umělé přiživování příběhů. Příběh Radomíra Šimůnka zase poukazuje na překrucování výpovědí a nemožnost hlídání si svých výstupů v mainstreamových médiích.

S tím souvisí i text Davida Schwartze a Travise Vogana (2017) zmíněný v teoretické části práce, ve kterém informují o tom, že sportovci si stále více kontrolují svou image, s výstupy do mainstreamových médií jsou opatrní a stále častěji preferují vyjádření v alternativních médiích.

3.6 Četnost témat a marginální témata

V této kapitole zmíním četnost kategorií, které vzešly z analýzy a zároveň témata, která se na platformě Bez Frází taktéž objevují, ovšem ne v tak velké míře jako jednotlivé kategorie, které jsou rozpracované výše v textu.

Nejčetnější kategorií byla kategorie věnující se komplikacím sportovců. Z šedesáti analyzovaných textů byly komplikace sportovce šestnáctkrát hlavním tématem příběhu. Jednotlivé subkategorie v této kategorii byly zastoupeny zhruba rovnoměrně, čtyři příběhy se věnovaly poruchám příjmu potravy, šest příběhů jiným zdravotním problémům, čtyři příběhy finančním problémům, čtyři příběhy psychickým problémům. Zde je nutné připomenout, že jednotlivé komplikace spolu často souvisí, proto se jich v příbězích sportovců často vyskytuje více naráz.

Nejméně četnou kategorií byla kategorie „odmítání statusu celebrity“. Z šedesáti analyzovaných textů se toto téma vyskytlo ve třech příbězích. Z mého pohledu se však jedná ve smyslu této bakalářské práce o důležité téma, jelikož v těchto příbězích sportovci mluví o svém životě přímo v distinkci k životu celebrit.

V šedesáti analyzovaných textech se vyskytla i marginální témata, tedy témata okrajová, která nebyla součástí vícero příběhů. I když Bez frází poukazuje na stinné stránky sportu, témata jako doping či korupce se oproti jiným tématům objevují jen výjimečně. Podobně je tomu tak i u rasismu. Dalšími tématy, která vzešly z analýzy, byly například popularizace ne příliš praktikovaného sportu či nespolehání se na sport jako na prostředek obživy.

Závěr a diskuze

Cílem této bakalářské práce bylo odhalit aspekty decelebritizace se zvláštním důrazem na webovou platformu Bez frází. V práci jsem se soustředil na zodpovězení následujících výzkumných otázek: Jak dochází k procesu decelebritizace? Jaké aspekty současného sportu jsou normalizované a jaké naopak problematizované?

Koncept decelebritizace uvádím v kontrastu s dosud používaným pojmem celebritizace, a to z toho důvodu, že samotný pojem decelebritizace byl sice použit, ale jednorázově a nesystematicky. Témata jako sláva nebo celebrita byla dříve považována za triviální a nevhodná témata pro sociologické zkoumání. To se změnilo se stále rostoucím společenským zájmem o celebrity a s přesahem, který celebrity mají i mimo sféry, ve kterých se proslavily. (Ferris, 2007) S tím souvisí právě i samotný proces celebritizace. I když se v kapitole o celebritizaci krátce zmiňuji o konceptu celebritizace a celebrifikace od Driessense (2013), jeho pojetí a samotné pojmy se od ostatních autorů poměrně liší. Ve své práci vycházím z konceptu celebritizace od Turnera (2014) a o celebritizaci tedy mluvím jako o procesu, při kterém dochází ke konstrukci statusu celebrity, mnohdy doprovázenému vstupem známých osob do odvětví veřejného života. Klíčovou roli v rámci procesu celebritizace hrají média, která jednotlivé celebrity uměle konstruují a poté předkládají publiku. (Smart, 2005; Boorstin, 1992) Mainstreamová média používají celebrity k nalákání čtenářů a diváků. Spojují je s klasickými atributy celebrit, mezi které řadíme jejich atraktivitu či výstřední životní styl. Sport tyto média prezentují jako fantastický a neproblematický spektakl, čímž ukazují jen velmi zkreslený obraz samotného sportu, ale i sportovců a jejich životů.

O decelebritizaci v této práci mluvím jako o nahlédnutí za mediální clonu a jako o poukazování na ty aspekty sportu a sportovců, které za touto mediální clonou zůstávají skryté. Jedním z míst, kde dochází k decelebritizaci, je platforma Bez frází. Ta se staví do opozice vůči tradičním médiím zejména tím, že se sportovce snaží ukazovat jiným způsobem než jako uměle vykonstruované celebrity. Toto alternativní médium oslavuje obyčejnost a lidskost sportovce v kontrastu k mainstreamovým médiím, pro které je důležitá atraktivita či výstřednost. (Rojek, 2012; Smart, 2005; Whannel; 2005)

Výsledky obsahové analýzy přinesly zjištění, že k decelebritizaci sportovců na platformě Bez frází dochází v několika specifických aspektech. Prvním z těchto aspektů decelebritizace, který se opakovaně objevuje ve výpovědích sportovců na platformě Bez frází, je kladení důrazu na základní hodnoty moderního sportu v protikladu ke komercializovanému sportu. Mezi tyto hodnoty, které se v příbězích vyskytují, patří například fair play, pokora nebo úcta. Připomínání těchto základních hodnot, které by měly být součástí každého sportu (Bourdieu 1978), se ve výpovědích sportovců vyskytuje opakovaně. Dalo by se říci, že v případě Bez frází dochází až k oslavě nebo exotizaci těchto hodnot. Důvodem může být to, že ty nejzákladnější hodnoty sportu i samotných sportovců do jisté míry mizí z moderního sportu. Na platformě Bez frází je zároveň kladen důraz i na neúspěch, jako běžnou součást sportovní kariéry i běžného života. V tomto případě opět můžeme mluvit o snaze této platformy o decelebritizaci sportovců v kontrastu s celebritizací sportovců mainstreamovými médii skrze jejich úspěchy.

Druhým aspektem decelebritizace jsou různé komplikace sportovců. Zde je opět důležité zmínit vyjádření zakladatelů projektu Bez frází, kteří se sportovce snaží ukazovat jako běžné lidi. „*Sportovci se potýkají s úplně stejnými problémy jako každý člověk. To, že někdo žije pod mediální pozorností ještě neznamená, že je stroj.*“ (Koreis in Vaněk, 2018) Nejčastějšími komplikacemi ve výpovědích sportovců bývají zdravotní, psychické a finanční problémy. Zatímco v mainstreamových médiích jsou sportovci prezentováni jako všemocní či jako superhrdinové (Turner, 2014), v příbězích Bez frází dochází k narušení narativu všemocné celebrity, a to právě poukazováním na běžné i vážné problémy sportovců a jejich křehkost. V této souvislosti se dá mluvit i o deheroizaci, kdy platforma i samotní sportovci o sobě říkají, že jsou jako všichni ostatní. Zdravotní problémy sportovců se dají označit za normalizovaný aspekt současného sportu, a to především z toho důvodu, že zranění ke sportu patří a bývají součástí cesty za úspěchem. Vážné zdravotní problémy jsou ale na Bez frází komunikovány spíše jako problematický aspekt současného sportu a jsou spojovány se strukturálními tlaky sportovního prostředí na sportovce. Společně s tím je kladen i důraz na to, že sport v žádném případě není víc než samotný život. Mezi problematizované aspekty současného sportu můžeme zařadit další komplikace, a to především psychické a finanční problémy sportovců. Tyto problémy opět ukazují, že sport nepředstavuje uhlazenou podívanou, ve které sportovce nepotkávají žádné komplikace. I když se psychické problémy v menší míře objevují v mainstreamových médiích, Bez frází

je stále vnímá jako tabuizované téma moderního sportu, o kterém je nutné mluvit. Finanční problémy sportovců jako další problematizovaný aspekt současného sportu pak poukazují zejména na nedostatečnou finanční gramotnost sportovců. Často opakujícím se problémem v příbězích jsou i zdravotní komplikace spojené s poruchami příjmu potravy. Jedná se o téma, které je v mainstreamových médiích prezentováno minimálně, čehož si všímají sportovci i samotná platforma, a možná i proto na něj platforma upozorňuje v takové míře.

Třetím aspektem decelebritizace je odmítání statusu celebrity ze strany sportovců. Někteří sportovci se v jejich vyprávěních výrazně distancují od celebrit a zejména jejich způsobu života. Opět je zde přítomna deheroizace, kdy sportovci poukazují na to, že jsou běžní lidé. I přes jejich lukrativní smlouvy tito sportovci nežijí celebritním životem, nevlastní letadla ani netráví večery v luxusních podnicích. S tím je spojen i strukturální tlak společnosti a zejména médií na žití celebritního života. Bez frází opět ukazuje sportovce v distinkci s tím, jak jsou prezentováni ostatní sportovci praktikující stejný sport na stejné úrovni.

Negativní reakce okolí jsou dalším problematickým aspektem současného sportu. Zároveň se podle výpovědí sportovců jedná o jeden z nejnepříjemnějších aspektů současného sportu. Podceňování od blízkých osob, ale především pak negativní komentáře fanoušků jsou součástí mnoha příběhů. Společně s poukazováním na negativní reakce dochází i k otevírání souvisejících témat jako je například subkultura fanoušků či nenávisť ve sportu.

Posledním aspektem decelebritizace a opět problematizovaným aspektem současného sportu, který se ve výpovědích vyskytuje opakovaně, jsou profesionální vztahy sportovců. Sportovci skrze platformu Bez frází poukazují na nefunkčnost a nutnou změnu českého sportovního prostředí, nefunkčnost jednotlivých organizací či korupci a intriky, odehrávající se v zákulisí. Bez frází tedy opět ukazuje stinné stránky sportu v kontrastu s neproblematickým spektaklem prezentovaným mainstreamovými médii. S kritikou českého sportovního prostředí tito sportovci poprvé přicházejí právě skrze alternativní médium Bez frází. Z některých výpovědí vyplývá, že sportovci jsou si vědomi rizik výpovědí v mainstreamových médiích. Výpovědi skrze alternativní médium mají sportovci možnost větší kontroly zveřejněného obsahu i svojí image. (Schwartz, Vogan, 2017)

Normalizované aspekty současného sportu se ve výpovědích sportovců na platformě Bez frází téměř neobjevují, tím tak toto alternativní médium nepřispívá k udržení statusu quo. Upřednostňovány jsou spíše stinné stránky sportu. Na druhou stranu některé stinné stránky sportu, mezi které můžeme řadit například rasismus, doping nebo korupci se ve výpovědích objevují nepravidelně a zřídka. Obecně lze říci, že nejčastějším tématem jsou právě různé komplikace sportovců. Jakkoli dochází k polidštění sportovních hrdinů, webová platforma nenabízí takový kritický pohled na současný pozdně moderní sport, který by dokázal zodpovědět i strukturální podmínky, které přispívají k tomu, že se sportovci v daných problematických situacích nacházejí.

Distinkci mezi celebritizací a decelebritizací je možné shrnout v následující tabulce (Tabulka 1), která poukazuje na rozdíl mezi těmito procesy a zároveň na rozdíl prezentace sportovců v mainstreamových médiích a v alternativním médiu Bez frází. Zatímco mainstreamová média v rámci procesu celebritizace vyzdvihují sportovce jako neomylnou, úspěšnou osobu (někdy i jako hrdinu), v rámci decelebritizace je vyzdvihována obyčejnost sportovce, prostor pro chyby a neúspěch, který je pevnou součástí sportovní kariéry i běžného života. V rámci celebritizace dochází k umělému vykonstruování statusu celebrity, kdy daný sportovec je prezentován jako všemocný a bez jakýchkoliv problémů. V případě decelebritizace je sportovec představován jako křehká bytost, kterou potkávají běžné každodenní problémy. Ve vztahu k uměle vykonstruovanosti v případě celebritizace navíc můžeme mluvit o narušení autenticity, v případě decelebritizace se autenticita posiluje.

Tabulka 1: Distinkce mezi celebritizací a decelebritizací

Celebritizace	Decelebritizace
Heroizace	Oslava obyčejnosti a lidskosti
Neomylnost	Chybovost
Úspěch	Neúspěch
Umělost	Autenticita
Narativ superhrdiny (všemocnost)	Křehká bytost
Atraktivita	Obyčejnost
Důležitost medializace	Opatrný přístup k médiím
Neproblematický život	Každodenní problémy

Platforma Bez frází přichází jako alternativní médium a přináší alternativní narativ hvězděného sportovního světa s cílem otevírat debaty o důležitých tématech, kterým v mainstreamových médiích není dáván prostor, a to především z důvodu možného poškození obrazu bezproblémového sportu. Lze předpokládat, že s větším odstupem času od založení této platformy bude možné pozorovat některá témata, která Bez frází otevírá, ve větší míře i v mainstreamových médiích. Otázkou ovšem zůstává, zda má toto alternativní médium šanci do větší míry změnit české sportovní prostředí. Další otázkou zůstává, zdali tento způsob informování o sportovcích skrze jejich vyprávění opět nepřispívá k znovu produkci celebrit, avšak jiným způsobem. Právě možná recelebritizace, tedy jakýsi proces, při kterém sportovec opět získává status hvězdy či hrdiny, ale už je vnímán jinak než jako mediálně konstruovaná celebrita, by mohla být tématem pro další výzkum.

Summary

The main focus of this thesis was to discover the aspects of decelebritization, particularly by analysing the website Bez frází. By analysing the stories shared by the athletes on this platform, two main research questions were answered. How does the decelebritization happen? Which aspects of the modern sports are normalized, and which aspects are problematized?

Since the concept of decelebritization is not used on regular basis, I used the concept of decelebritization in contrast with the concept of celebritization, which is used regularly. A few decades ago, celebrity and celebrities were considered to be unimportant topics, which should not be studied by sociology. That changed with the rise of social demand for celebrities and their lives, but also with the power of celebrities they have even outside of their main area of interest. (Ferris, 2007) Celebritization could be described as a process of celebrity status construction, which is also accompanied by famous people entering the sector of public life such as media or politics (Turner, 2014) The media plays the key role in the process of celebritization, they construct the celebrities and serve them to. The mainstream media presents Sport is presented in the mainstream media as a fantastic and nonproblematic spectacle, therefore the media gives us some kind of distorted image of sport but also sportsmen and their lives.

Decelebritization in this thesis is described as inspection of what is behind the media curtain and pointing out the aspects of sports and sportsmen, which stays hidden behind the media screen. One of the places, where the decelebritization is present, is the platform Bez frází. This platform stays in opposition to mainstream media, the sportsmen are shown and presented in different way, not as media constructed celebrities. Bez frází is an alternative medium which celebrates the ordinariness and humaneness of the sportsmen by contrast to mainstream media who take pride in pointing out the attractiveness of sportsmen. (Rojek, 2012; Smart, 2005; Whannel; 2005)

The results of the content analysis show that decelebritization of sportsmen in Bez frází is based on several specific aspects. The first aspect of decelebritization, which is repeatedly presented in the sportsmen stories, is laying emphasis on basic values of modern sport in contrary to commercialized sport. Fair play, humbleness, respect are values which

are pointed out in number of stories shared on this platform. Repetitive reminding of these values, which should be part of any modern sport, because they are codified and written in rules (Bourdieu, 1978), may be caused by vanishing of these values from the modern sport. The platform also lays emphasis on failure because failure (or unsuccess) is part of sport career and also a part of ordinary life. At this point we can speak about decelebritization in contrary to mainstream media celebritization of athletes through their success.

The second aspect of decelebritization are various complications of athletes. The most common complications in the stories shared by athletes are health problems, mental problems and financial problems. The mainstream media presents the athletes as superheroes who are all-powerful (Turner, 2014), where as the platform Bez frází disrupts the myth of all-powerful celebrity by pointing out both the common and serious complications in athletes lives and their delicateness. In connection with this we can speak about de-heroization of athletes, the platform and the athletes present themselves as ordinary people. The health problems can be determined as normalized aspect of modern sports, mainly because injuries are a part of sports and are part of the way to success. Serious health issues which are presented in number of stories are rather communicated as problematized aspect of modern sports and are connected to structural pressure of sports environment on athletes. Financial and mental problems may be categorized as problematized aspects of modern sport. These problems again shows that sport is not a non-problematized spectacle in which the athletes are unworried. Bez frází perceives the mental problems and as a taboo in modern sport as well as eating disorders, which are also part of several stories. Financial problems of athletes then show their insufficient financial literacy.

The third aspect of decelebritization is athletes refusing the celebrity status. In their stories these athletes distance from celebrities and mainly from the way celebrities live. De-heroization is present again, the athletes indirectly say that they are the same as ordinary people. They do not live the celebrity live, own the private jet or eat in luxury places, even though, they feel the pressure from the society a media to live like celebrities. Bez frází again presents the athletes in different light and in contrast to how the athletes are presented in the media.

Another problematized aspect of modern sports are negative reactions of athlete's surroundings. According to a few stories, underestimation and negative comments from fans are the most unpleasant aspects of modern sports.

The last aspect of decelebritization and the last problematized aspect of modern sport, which is regularly presented in the stories, are the professional relationships of athletes. Athletes, through the platform Bez frází, often point out dysfunction of sports environment, dysfunction of separate organizations or corruption and intrigues in the background. The platform again shows the darker side of sport in contrary to non-problematic spectacle. Several stories also point out that athletes are very cautious in the relationship between them and media. They are aware of the risk and therefore they choose to speak about the problems of sport in alternative media.

Normalized aspects of modern sports are not presented in the athletes' stories on platform Bez frází, by which this platform does not contribute to maintenance of status quo. The dark sides of modern sports are communicated more frequently instead. On the other hand, some of the dark sides such as racism, doping or corruption are communicated irregularly and seldom. It can be state that the most common topic are the complications of athletes. Even though the platform humanizes the athletes, it does not offer a critical view at current sports, which could answer the structural conditions, which contributes to the complication of athletes.

Bez frází, as an alternative medium, brings alternative narrative of star-studded sports world with the aim to open the discussions about topics, which are not given space in mainstream media because these topics would harm the image of non-problematic sports. It can be presumed that in some time, the topics which are opened by this platform, will be part of mainstream media as well. The question which stays unanswered is the extent, to which can this platform together with athletes change the Czech sports environment. The next question which stays unanswered is whether this alternative medium does not again contribute to the production of celebrities through sharing the stories of athletes. Therefore, the process of recelebritization might be the next topic for the next research.

Použitá literatura

Literatura

BOORSTIN, Daniel Joseph. *The image: A guide to pseudo-events in America*. Vintage, 1992. ISBN 0679741801.

BOURDIEU, Pierre. *Sport and social class*. Social science information, 1978, 17.6: 819-840.

DART, Jon. *New Media, Professional Sport and Political Economy*. Journal of Sport and Social Issues, 2014. ISSN 0193-7235.

DRIESENS, Olivier. *The celebritization of society and culture: Understanding the structural dynamics of celebrity culture*. International journal of cultural studies, 2013, 16.6: 641-657. ISSN 1367-8779.

FERRIS, Kerry O. *The sociology of celebrity*. Sociology compass, 2007, 1.1: 371-384.

FLORI, Jean. *Rytíři a rytířství ve středověku*. Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-897-6.

HENDL, Jan. *Základy kvalitativního výzkumu: Základní metody a aplikace*. Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HORNE, John; TOMLINSON, Alan; WHANNEL, Garry. *Understanding sport: An introduction to the sociological and cultural analysis of sport*. Routledge, 2005. ISBN 9780203983249.

REIN, Irving; KOTLER, Philip; STOLLER, Martin. *High visibility: The making and marketing of professionals into celebrities*. NTC Business Books, 1997. ISBN 0844234486.

ROJEK, Chris. *Fame attack: The inflation of celebrity and its consequences*. Bloomsbury Academic, 2012. ISBN 978-1-84966-071-6.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Grada Publishing as, 2014. ISBN 978-80-247-3568-9.

SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. Grada Publishing as, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8.

SCHLECHT, Christina. *Celebrities' impact on branding*. Columbia: Columbia Business School, 2003.

SCHWARTZ, David; VOGAN, Travis. *The Players' Tribune: Self-Branding and Boundary Work in Digital Sports Media*. Journal of Sports Media, 2017, 12.1: 45-63.

SMART, Barry. *The sport star: Modern sport and the cultural economy of sporting celebrity*. Sage, 2005. ISBN 978-0761943518.

STRAUSS, Anselm; CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu*. Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.

TURNER, Graeme. *Understanding celebrity*. Sage, 2014. ISBN 978-1-4462-5320-5.

WHANNEL, Garry. *Media sport stars: Masculinities and moralities*. Routledge, 2005. ISBN 0-415-17037-0.

ZDEBSKA, Halina. *The sports hero phenomenon*. Sporto mokslas, 2006, s. 15-20, 2006. ISSN 2424-3949.

Internetové zdroje

BÁBEK, Tomáš. *Tisíckrát* [online]. 2018 [cit. 2022-7-1]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/tomas-babek/tisickrat>

BEDÁŇOVÁ, Dája. *Klidně skonči* [online]. 2021 [cit. 2022-7-1]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/daja-bedanova/klidne-skonci>

BERAN, Jiří. *Ruku na to* [online]. 2022 [cit. 2022-6-25]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/jiri-beran/ruku-na-to>

Bez frází [online]. 2016 [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/>

BLEDÁ, Tereza. *Takový je plán* [online]. 2020 [cit. 2022-7-5]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/tereza-bleda/takovy-je-plan>

BUCHTA, Miloš. *V minusu* [online]. 2017 [cit. 2022-7-1]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/milos-buchta/v-minusu>

COUFAL, Vladimír. *Bublíny snů* [online]. 2021 [cit. 2022-7-3]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/vladimir-coufal/bubliny-snu>

DVOŘÁK, David. *Co po nás zbude?* [online]. 2022 [cit. 2022-7-4]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/david-dvorak-undertaker/co-po-nas-zbude>

GRABMÜLLEROVÁ, Aneta. *Jedna z mnoha* [online]. 2022 [cit. 2022-7-1]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/aneta-grabmullerova/jedna-z-mnoha>

HOLZER, Daniel. *Jednou jedinkrát*. [online]. 2021 [cit. 2022-7-4]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/daniel-holzer/jednou-jedinkrat>

HORNA, Tomáš. *Na dluh* [online]. 2021 [cit. 2022-7-1]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/tomas-horna/na-dluh>

Koreis in VANĚK, Vladan. *Sportovec není stroj, říká Jakub Koreis. Kluk, kterého kdysi do NHL přivedl Gretzky*. [online]. 2018 [cit.2022-6-27]. Dostupné z: <https://perspektivne.wordpress.com/2018/05/29/sportovec-neni-stroj-rikajakub-koreis-kluk-ktereho-kdysi-do-nhl-privedl-gretzky>

KUČERA, Tomáš. *Fotbalista roku* [online]. 2022 [cit. 2022-7-5]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/tomas-kucera/fotbalista-roku>

KUDĚJOVÁ, Kateřina. *Skoro polovině holek* [online]. 2021 [cit. 2022-7-1]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/katerina-minarik-kudejova/skoro-polovine-holek>

MÍČKOVÁ, Monika. *Bez cukru* [online]. 2018 [cit. 2022-7-1]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/monika-mickova/bez-cukru>

PALÁT, Ondřej. *Naser se* [online]. 2019 [cit. 2022-7-1]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/ondrej-palat/naser-se>

PERUŠIČ, Ondřej. *Naplnit potenciál* [online]. 2019 [cit. 2022-7-1]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/ondrej-perusic/naplnit-potencial>

ROUČKOVÁ, Ollie. *Nebud' ovečka* [online]. 2020 [cit. 2022-6-25]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/ollie-rouckova/nebud-ovecka>

SADÍLEK, Michal. *Charakter* [online]. 2021 [cit. 2022-6-25]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/michal-sadilek/charakter>

SLUKOVÁ, Markéta. *Ta zlá* [online]. 2017 [cit. 2022-7-5]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/marketa-slukova/ta-zla>

SOUČKOVÁ, Martina. *Hlasy* [online]. 2020 [cit. 2022-7-1]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/martina-souckova/hlasy>

SOUKUPOVÁ, Lenka. *Celebritizace diplomacie: příležitosti a hrozby v rozvojové problematice*. Rozvojovka [online]. 2010, [cit. 2021-12-12]. Dostupné z WWW: http://www.rozvojovka.cz/celebritizace-diplomacie-prilezitosti-a-hrozby-v-rozvojove-problematice_200_77.htm

Suchan in TŮMA, Ondřej. *Jde to i bez frází* [online]. 2018 [cit. 2022-1-13]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/spotrebitel/334779-jde-to-i-bez-frazi>

ŠIMŮNEK, Radomír. *Junior* [online]. 2019 [cit. 2022-7-6]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/radomir-simunek/junior>

ŠTAUD, Ondřej, et al. *SPORTOVNÍ HVĚZDY, IKONY A HRDINOVÉ V HISTORICKÝCH SOUVISLOSTECH AV ODRAZU DNEŠNÍ MASOVÉ KULTURY*. [online]. 2013 [cit. 2022-2-17]. Dostupné z: <https://www.fsps.muni.cz/emuni/data/reader/book-30/03.html>

VALENTA, Aleš. *Uvěřit* [online]. 2022 [cit. 2022-7-3]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/ales-valenta/uverit>

VERNER, Tomáš. *Kluk ve flitrech* [online]. 2016 [cit. 2022-6-25]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/tomas-verner/kluk-ve-flitrech>

ZVAŘIČOVÁ, Veronika. *Nepolevovat!* [online]. 2017 [cit. 2022-6-27]. Dostupné z: <https://www.bezfrazi.cz/pribehy/veronika-zvaricova/nepolevovat>

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Tabulka 1: Distinkce mezi celebritizací a decelebritizací 59

Teze bakalářské práce

Jméno a příjmení studujícího: Matěj Masopust

Studijní program: SOC_SSS

Předpokládaný název práce: Decelebritizace sportovních hvězd v projektu Bez frází

Klíčová slova: celebritizace, mediálně konstruovaná celebrita, heroismus

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Dino Numerato, Ph.D

Námět práce

Ve své bakalářské práci se budu věnovat tématu decelebritizace sportovních hvězd v projektu *Bez frází*. *Bez frází* je webový portál, který vznikl v roce 2016 a nabízí sportovcům místo pro sdílení svých pozitivních i negativních zážitků a životních příběhů. Sport se stal sociálním fenoménem a díky jeho popularitě jsou sportovci a sportovkyně známí nejen v jejich rodné zemi, ale i napříč světem. V průběhu let procházel sport a sportovní hvězdy různými proměnami. Právě změnami ve vnímání sportovních hvězd se budu na začátku této práce zabývat, jelikož různé pohledy na sportovce v různých dobách jsou důležité pro zkoumání dnešního pohledu na sportovce jako na celebrity. Média sehrávají důležitou roli v rámci celebritizace sportovců. Ti se v dnešní době každodenně objevují v televizi, novinách či časopisech, a to nejen díky sportovním úspěchům, ale i díky jejich slávě a připsanému statusu celebrity. S globálními sporty a současnými sportovci je také spojen konzumerismus, sportovní hvězdy znásobují své platy reklamou a v současnosti mají možnost komunikovat a prezentovat svou značku skrze platformy sociálních médií, které jim umožňují přímou komunikaci s fanoušky. Teoretická část mé práce bude vycházet z teorií Barryho Smarta (2005) *The sport star: Modern sport and the cultural economy of sporting celebrity* a Garryho Whannela (2005) *Media sport stars: Masculinities and moralities*, ve kterých se oba autoři zabývají profesionálním a medializovaným sportem a klasifikují sportovce jako hrdiny, hvězdy, celebrity či ikony. Cílem teoretické části práce bude popsat proces celebritizace sportovců, tedy to, jak média přispívají ke konstrukci sportovních celebrit, a s ní spojený konzumerismus ve sportu. Práce objasní základní pojmy a pozornost bude věnována i rozdílnému vnímání úspěšných sportovců v různých dobách. Sportovními hvězdami/celebritami se zabýval Arnošt Svoboda (2014) ve své disertační práci *Vrcholový sport a autenticita: sportovní hvězdy mimo zájem médií*. Ve své práci se věnuje menším vrcholovým sportům a odpovídá na otázku, zdali lze ve specifickém prostředí menšího vrcholové sportu identifikovat sportovní hvězdy.

V mé práci se ovšem budu věnovat nově vzniklé platformě *Bez frází* a její snaze o decelebritizaci sportovních hvězd. Tato platforma dešifruje auru, kterou média kolem sportovců vytváří, a sportovce se snaží ukazovat jako obyčejné lidi s běžnými starostmi a emocemi. O této platformě můžeme mluvit jako o pseudo-heroizaci založené na oslavě lidskosti v protikladu k mýtu mediálně konstruované celebrity. *Bez frází* se staví do

protikladu k tradičním médiím, ve kterých rozhovory s profesionálním sportovci působí stereotypně. Tento projekt nabízí sportovcům místo k vyjádření a k vyprávění svých životních příběhů v první osobě a oproti klasickým mediálním výstupům jsou výstupy na této platformě autentičtější a umožňují příjemci lepší identifikaci, vžití se, do života profesionálního sportovce. Kromě procesu decelebritizace se budu věnovat i procesu recelebritizace, tedy procesu, ve kterém sportovci opět získávají status hvězdy či hrdiny, ale jsou vnímány jinak než mediálně konstruované celebrity a staví se do opozice vůči tradičním médiím. Platformě Bez frází se věnoval pouze Matěj Mayer (2020) ve své diplomové práci *Příběhy psané sportovci: Nové platformy The Players' Tribune a Bez frází*. V této práci se zabývá platformou Bez frází, která je obdobou americké původní platformy The Players' Tribune a obě tyto platformy jsou založené na stejném principu. Práce Matěje Mayera je pojata ze žurnalistického hlediska, proto se zabývá spíše rolí příběhů ve sportovní žurnalistice a atraktivitou pro čtenáře. Sociologický pohled na platformu Bez frází, jakožto na platformu, která se snaží o decelebritizaci sportovců zatím chybí, proto bych rád toto bílé místo zaplnil. Výzkumné otázky zní: Jak sportovci nahlíží na současnou roli v médiích a jaký k nim mají vztah? V jakých dimenzích dochází k procesu decelebritizace a recelebritizace? Jaké aspekty současného sportu jsou normalizované a jaké aspekty jsou naopak problematizované?

Předpokládané metody zpracování

Práce bude založena na kvalitativním metodologickém přístupu; konkrétně bude postupovat metodou analýzy diskurzu rozhovorů se sportovci na webových stránkách platformy Bez frází. Použito bude otevřené a selektivní kódování, která poslouží k nalezení vztahů mezi jednotlivými koncepty. Pomocí diskurzivní analýzy se práce pokusí odhalit diskurzy decelebritizace, spjaté s dešifrováním role médií a novinářů ve sportu.

Etické souvislosti zvažovaného projektu

Realizace tohoto projektu není spojena se žádnými etickými riziky.

Orientační seznam literatury

1. SMART, Barry. *The sport star: Modern sport and the cultural economy of sporting celebrity*. Sage, 2005.
2. WHANNEL, Garry. *Media sport stars: Masculinities and moralities*. Routledge, 2005.
3. SEKOT, Aleš. *Sociologie sportu*. Masarykova univerzita a Paido, 2006.

4. SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. Grada Publishing as, 2008.
5. GIULIANOTTI, Richard; NUMERATO, Dino. Global sport and consumer culture: An introduction. *Journal of consumer culture*, 2018, 18.2: 229-240.
6. SCHWARTZ, David; VOGAN, Travis. The Players' Tribune: Self-Branding and Boundary Work in Digital Sports Media. *Journal of Sports Media*, 2017, 12.1: 45-63.
7. TOFFOLETTI, Kim; THORPE, Holly. The athletic labour of femininity: The branding and consumption of global celebrity sportswomen on Instagram. *Journal of Consumer Culture*, 2018, 18.2: 298-316.
8. HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Univerzita Karlova, 1999.
9. DĚKANOVSKÝ, Jan. *Sport, média a mýty: zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*. Dokořán, 2008.
10. ROJEK, Chris. Sports celebrity and the civilizing process. *Sport in Society*, 2006, 9.4: 674-690.